UTDANNING

Utgave 12 , 22. oktober 2021

Lærer tok kvelertak på henne, reiv henne i håret, slo henne og kløyp henne.

læreren har hatt raseriutbrudd i timene, og at flere elever ble redde. Dere meldte saken til Fylkesmannen tre dager før [redacted] var ferdig på barnetrinnet, og fortalte at dere ikke meldte sak tidligere på grunn av "redsel for gjengjeldelse" fra nevnte lærer, noe som i følge dere er utført overfor andre elever tidligere.

Hun fortalte at hun en gang fikk blåmerker oppover beinet etter at hun hadde blitt dratt bortover gulvet. "De voksne gjør det så hardt. Jeg kan bruke en hel skoledag på å roe meg ned etterpå".

[redacted] er 7 år og går i 2. klasse på [redacted] i [redacted] Mor forteller at [redacted] er sliten, og at han forteller at det er på grunn av skolen. Han har sagt til mor at en lærer er slem, og at hun har tatt han hardt i armen flere ganger. Han har også fortalt henne om at hun har trykket hodet hans ned mot en søppeldunk.

[redacted] sier også at han opplever at lærerne hater ham.

Hver måned melder rundt ti elever til Statsforvalteren om at en ansatt ved skolen har krenket dem.

12
22. OKTOBER 2021
utdanningsnytt.no

Innhold

Redaksjonen

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Når læreren krenker

Hver måned melder elever fra om at de er blitt slått, latterliggjort, kløpet, lugget, holdt fast eller tatt kvelertak på av en ansatt på skolen. Det viser en gjennomgang av klager til statsforvalterne i fylkene.

I mer enn ni av ti saker konkluderte Statsforvalter med at skolen ikke har oppfylt plikten til å sørge for at eleven har det trygt og godt på skolen.

Innhold

Aktuelt	4
Hovedsaken	10
Overgangshjelp	28
Kort og godt	32
Ut i verden	33
Friminutt	34
På tavla	36
Innspill	38
Debatt	42
Kronikk	48
Minneord	51
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

Sjølvforsyning og energikjelder, til dømes

40

Innspelforfattar André N. Haave skriv om utfordringar og forslag til pedagogiske tilnærmingar når det gjeld å undervise i berekraftig utvikling.

Petit: Ei sær bygd

En stakkars lærer som kom inn som vikar til bygda Hurlumhei våren 2013, har ingen sett siden, røper Ole Foss i petiten.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: **utdanningsnytt.no**

28

Trygghet i en oransje koffert

Femåringene i Vassøy barnehage blir kjent med rim, regler, sanger og eventyr fra overgangskofferten. På skolen neste høst møter de alt det kjente og kjære fra kofferten igjen.

48

«Det var sånn himling med øynene»

Lærermobbing av elevene er et omfattende problem som ikke kan ignoreres, skriver spesialpedagog Kristin Knudsen Håvik i kronikken.

UTDANNING
Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Kontaktinformasjon
Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00
E-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall
Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design
Itera Gazette
Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.
Trykk: Ålgård Offset

Annonsekontakt
Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

Medlemsservice
Kontakt Medlemsservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Medlem av
Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Forsidebildet
I løpet av to år meldte 230 elever fra til statsforvalterne om at de føler seg utrygge på skolen fordi en voksen har plaget dem. Her er utdrag fra noen av klagene.
Foto: Kristin Slotterøy

Leder Steffen Handal
1. nestleder Terje Skyvulstad
2. nestleder Hege Valås
Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Alarmen må gå

De siste to årene har 230 norske elever klaget til statsforvalterne om at de blir mobbet, krenket og plaget av en voksen ansatt på skolen. Skal vi tro Elevundersøkelsen, er det bare toppen av isfjellet. Der svarer så mange som 12.000 elever at de blir plaget av en ansatt hver måned. Med andre ord: Voksne mennesker – lærere, rektorer og assistenter, som er ansatt for å utdanne og hjelpe, som skal skape trygghet og mestring, plager og mobber barn og unge.

I mange av sakene er det snakk om fysisk vold. Utdanning har gått gjennom samtlige av de 230 klagesakene. I 83 av dem forteller barn helt ned i sjuårsalderen om slag, spark, klyping og til og med kvelertak.

Statsforvalternes oppgave er ikke å etterforske sakene. De skal ikke avgjøre hvorvidt slagene og sparkene faktisk falt, men de skal sjekke om skolene har gjort det de plikter å gjøre for at eleven skal føle seg trygg og ivaretatt.

Det pålegger loven dem. Ifølge opplæringsloven har elevene rett til et godt skolemiljø. I loven står det at alle som jobber i skolen, må følge godt med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak når det er mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt. I over 90 prosent av sakene fra de to siste årene konkluderer statsforvalterne med at skolen ikke har gjort nok.

I noen tilfeller blir også lærere dømt for vold eller kroppskrenkelse mot en elev. Men slik lovverket fungerer i dag, kan de fremdeles jobbe som lærere.

Dette er ikke noe annet enn et alvorlig svik mot barn og unge. De 230 sakene hos statsforvalterne vitner om at dagens system er langt ifra godt nok.

Lærere skal ikke slå. De skal ikke håne, latterliggjøre eller henge ut et barn. Det er skolenes lovpålagte plikt å sørge for at det ikke skjer. Skoleledere og skoleeiere må være i forkant, jobbe preventivt, ha gode varslingsrutiner og støttesystemer – for elevene, men også for ansatte som står i krevende situasjoner.

Denne utgaven av Utdanning er alvorlig og dyster lesing. Nå må alarmklokkene gå på øverste nivå!

Ny regjeringsplattform

Slik blir den nye barnehage- og skolepoli

Reversering av «avskiltings»-vedtaket, en mer praktisk skole og en reform for desentralisert utdanning er noen av punktene i Hurdalsplattformen.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

13. oktober presenterte Arbeiderpartiet og Senterpartiet den nye regjeringsplattformen, som de har kalt Hurdalsplattformen.

– For Arbeiderpartiet er dette en plattform vi er svært godt tilfreds med, sa Ap-leder Jonas Gahr Støre da han åpnet pressekonferansen på Hurdalsjøen hotell.

– Vi skal få ned forskjellene, ikke bare sosialt, men også geografisk, sa Sp-leder Trygve Slagsvold Vedum.

Sju sider er viet utdanningsfeltet.

– Vi har en satsing på kunnskap og praktisk læring. Vi har også store ambisjoner for et yrkesfagløft. Vi må kvalifisere flere for fagarbeiderjobben, sa Støre.

– Og vi skal gjennomføre en reform for desentralisert utdanning. Vi må bruke både teknologi og vilje til å gjøre utdanning, særlig innen yrkesrettede fag, tilgjengelig flere steder i landet.

Den nye regjeringen med Arbeiderpartiet og Senterpartiet blir en mindretallsregjering, noe som betyr at de må skaffe støtte fra andre partier i Stortinget for å få gjennomført politikken.

Leder i Ap Jonas Gahr Støre (t.v.) og leder i Sp Trygve Slagsvold Vedum la frem den nye regjeringsplattformen ved Hurdalsjøen hotell.
FOTO TORSTEIN BE/NTB

Her er noe av det regjeringen Støre vil gjøre på utdanningsfeltet:

Barnehage
- Redusere maksprisen i barnehagen. Gratis barnehage fra og med tredje barn som går i barnehagen samtidig.
- Krav om minst 50 prosent barnehagelærere. Øke andel fagarbeidere til 25 prosent.
- Stille krav til vikarbruk og stedlig leder, gjennomgå oppgaver som tar ansatte bort fra barna og gjennomgå finansiering av bemanningsnormen.
- Flere skal kunne ta fagbrev på jobb.
- Ikke innføre plikt til kartlegging av språk før skolestart.
- Stramme inn regelverket for finansiering av private barnehager. Blant annet regulere kjøp og salg av barnehager strengere og vurdere innføring av meldeplikt og kommunal forkjøpsrett. Kommunene får større mulighet til å styre finansiering og krav til private barnehager.
- Ansatte i private barnehager skal ha lønns- og arbeidsvilkår på linje med ansatte i offentlige barnehager.

Skole
- Omgjøre «avskiltingen» (endrede kompetansekrav til lærerne) av 2017.
- Erstatte lærerspesialistordningen med en partsforankret ordning.
- Trappe opp skolehelsetjenesten. Gratis offentlig psykisk helsehjelp for pasienter til og med 25 år.
- Flere spesialpedagoger.
- Bedre overgang fra barnehage til skole.
- Partssammensatt utvalg for å gjennomgå kvalitetsvurderingssystemet i skolen for å redusere tester og prøver.
- Endre nasjonale prøver i dialog med partene. Progresjonsprøver settes på pause.
- Styrke lokale folkevalgtes mulighet til å si nei til nye privatskoler.
- «Veikart for universelt utformet nærskole» innen 2030.
- Sikre alle læremidler på egen målform.
- Nynorskelever i språkdelte områder får lovfestet rett til å fortsette i egne nynorskklasser på ungdomstrinnet.
- Sikre alle elever skolebibliotek.
- Videreføre lovkravet om leirskole.
- Alle barn og unge skal ha mulighet til kulturskole.
- Vektlegge praktiske ferdigheter tydeligere.
- Elever i ungdomsskolen skal kunne velge arbeidslivsfag og minst ett praktisk rettet valgfag. Mulighet til å velge flere praktiske og estetiske fag.
- Rentekompensasjonsordning for å investere i utstyr og arealer tilrettelagt for praktiske fag og -undervisningsmetoder.
- Gradvis innføre et daglig skolemåltid og daglig fysisk skoleaktivitet.
- Forebygge mobbing og læringsmiljøutfordringer med kompetanseutvikling og beredskapsteam.
- Gjennomgå kapittel 9A i opplæringsloven i dialog med partene i skolen.

SFO
- Gradvis innføre gratis skolefritidsordning (SFO) for førsteklassinger. Styrke etter- og videreutdanning for ansatte.

itikken

Videregående opplæring
- Sikre læreplass for alle ungdommer kvalifisert etter videregående trinn 2.
- Bedre dagens fraværsreglement.
- La fylkeskommunene avgjøre modell for opptak til videregående skole.
- Utstyrsløft for yrkesfagene.
- Grunnfinansiering av kulturarvskoler.
- Flere alternative opplæringsarenaer. Utvide praksisbrevordningen.
- Etablere nasjonalt senter for yrkesfag.
- Vurdere å styrke utstyrs- og borteboerstipendet i videregående opplæring.

Lærerutdanning
- Fjerne inntakskravet på fire i matematikk. Nye opptakskrav.
- Mer praksisnær og -relevant utdanning.
- Gi flere lærere tilbud om etter- og videreutdanning i praktiske og estetiske fag.
- Rekruttere lærere som har forlatt yrket med eget program. Nasjonal rekrutteringskampanje særlig rettet mot menn.

Regjeringsskiftet

Tonje Brenna (Ap) og Ola Borten Moe (Sp) får nøklene av avtroppende kunnskapsminister Guri Melby (V) og minister for forskning og høyere utdanning Henrik Asheim (H).

FOTO ALI ZARE, NTB OG MARTIN ANDERSSON, KD/NTB

Nøkkelskifter på høyt nivå

14. oktober gjorde kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) og minister for forskning og høyere utdanning Ola Borten Moe (Sp) sitt inntog i Kunnskapsdepartementet.

Under overleveringen sa Tonje Brenna til NTB at hun tar fatt på arbeidsoppgavene med ekstra ydmykhet, med tanke på at det er så lenge siden Arbeiderpartiet hadde denne statsrådsposten. Sist gang Ap satt i regjering, var det SV som hadde kunnskapsministeren.

Det er første gang på temmelig nøyaktig 20 år at Ap har kunnskapsministeren; Trond Giske overlot departementet til Kristin Clemet (H) etter stortingsvalget i 2001.

Tonje Brenna har blant annet vært fylkesrådsleder, gruppeleder for Akershus Ap, sittet i Akershus fylkesting for Ap og har erfaring som politisk rådgiver.

Brenna var generalsekretær i AUF 2010-2012 og opplevde terrorangrepet på Utøya 22. juli 2011. I 2021 utga hun boken «22. juli – og alle dagene etterpå».

- Håper vi står sammen som samfunn

Den nye kunnskapsministeren sa til NTB at hun håper voldshendelsen på Kongsberg 13. oktober ikke splitter samfunnet. Hun tror hendelsen satte en støkk i alle.

– De som mistet noen, de som er berørt, de som lever i et lokalsamfunn som sikkert er preget av frykt. Jeg håper at vi står sammen som samfunn og ikke blir mer splittet, sa Tonje Brenna.

– Hvordan vi snakker om hendelser som terror og 22. juli, er relevant for skolen, sa hun.

– Vi må ta oss selv i nakken

Minister for forskning og høyere utdanning Ola Borten Moe (Sp) ble overlevert nøkkelen til statsrådskontoret av sin forgjenger Henrik Asheim (H).

– Jeg vil takke deg for innsatsen, det er hyggelig å bli tatt imot her av deg, sa Borten Moe til sin forgjenger, og la til at han så fram til et konstruktivt samarbeid på Stortinget.

Under avskjedstalen til Asheim understreket Borten Moe at han tar over et viktig felt.

– Norge er ikke et lavkostland som konkurrerer med utgangspunkt i billig arbeidskraft, og sånn skal det heller ikke være. Vi skal konkurrere med utgangspunkt i at vi er dyktige, sa Borten Moe.

– Vi skal levere fremragende forskning og varer på et internasjonalt marked. Da finnes det bare ett svar: Mer utdanning, mer kompetanse, mer teknologi og mer innovasjon, sa han til NTB.

Han mener departementet er avgjørende for å lykkes med dette.

– Jeg ser på dette som et felles nasjonalt prosjekt. Vi som folk og nasjon må ta oss i nakken og løfte oss til neste nivå, sa Borten Moe.

Regjeringsskiftet

– Regjeringen må legge press på KS

– Ambisjonsnivået til den nye regjeringen, særlig på barnehagefeltet er veldig bra, sier Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Utdanningsforbundets leder liker Støre-regjeringens mål for skoler og barnehager. – Men skal de nå målene, krever det solid kommuneøkonomi og høyere lærerlønn, sier han.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, liker godt det han leser om barnehage- og skolepolitikken for de neste fire årene.

– Ambisjonsnivået, særlig på barnehagefeltet er veldig bra. Det kommer også mye positivt for skole. For å nå disse målene trenger vi imidlertid en solid kommuneøkonomi. Det vil bli avgjørende, sier han.

I dokumentet heter det at regjeringen skal «stramme inn regelverket for finansiering av private barnehager. Blant annet regulere kjøp og salg av barnehager strengere og vurdere innføring av meldeplikt og kommunal forkjøpsrett». De lover også å gi kommunene større mulighet til å styre finansiering og krav til private barnehager.

Punktene er å kjenne igjen fra Storberget-utvalgets rapport «Du er henta», levert i juni i år. Ifølge statsminister Jonas Gahr Støre ble innstillingen viktig for dem under forhandlingene.

Det er Handal glad for å høre.

– Nå har vi både kunnskap og politiske mål som gjør at vi klarer å regulere hele barnehagesektoren fremover, sier han.

– *Det blir vel ikke en enkel jobb?*

– Absolutt ikke. Kritikerne av flertallets innstilling har pekt på frykten for at kommunene ikke skal levere. Den er helt reell. Men det ligger gode forslag i innstillingen, og det aller viktigste er at barnehagene må være selvstendige rettssubjekter. Det vil sikre oss muligheten til innsyn i hvordan økonomien forvaltes. Det er helt nødvendig når det er snakk om fellesskapets penger.

Håper Støre leverer

Støre-regjeringen kommer også med løfter for skolen: Skolemat, mer praktisk undervisning og ikke minst «en brei satsing på å rekruttere, utdanne og beholde flere kvalifiserte lærere».

Handal håper Støre vil lykkes.

– Jeg håper han får rett, men det kommer helt an på hvilke tiltak som iverksettes og hvor mye press han legger på KS for å øke lærerlønna, sier Handal.

Han sier han er positiv til plattformens tiltak å reversere «avskiltings»-vedtaket, det vil si vedtaket om høyere kompetansekrav til lærerne fra 2017. Han er også positiv til å skrote firerkravet til lærerutdanningen.

– *Kritikerne mener at det er en fallitterklæring å fjerne kravet om fire i matematikk for opptak til lærerutdanningen. Hva sier du til dem?*

– Jeg synes de burde være langt mer kritiske til andelen ansatte i skolen som får undervise uten kompetansekrav i det hele tatt. 16 prosent av de som underviser i grunnskolen, og 21 prosent av de som underviser i videregående skole, mangler lærerutdanning. Hvorfor er ikke kritikerne opptatt av det? spør han.

Handal savner imidlertid at elevene får en lovfestet rett til en kvalifisert lærer i alle undervisningstimer: – Det burde stått i plattformen. Samtidig gjenstår det mye arbeid med ny opplæringslov, og her skal vi presse på alt vi kan.

Høyre: - Nevner ikke lesing, skriving og regning

Den nye regjeringens skolepolitikk handler kun om å senke ambisjonene for læreryrket og reversere krav til kompetanse, mener Høyres Mathilde Tybring-Gjedde.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– De store pengene skal brukes på skolemat, fysisk aktivitet og skolefritid, i stedet for flere faglig sterke lærere og bedre oppfølging av elever som sliter, skriver Tybring-Gjedde, Høyres utdanningspolitiske talsperson, i en e-post.

Hun mener Hurdalsplattformen vitner om null visjoner: – Skolepolitikken der handler kun om å senke ambisjoner for læreryrket og reversere krav til kompetanse. De nevner ikke lesing, skriving og regning med ett ord.

Hun mener dette reverserer satsingen den borgerlige regjeringen har hatt på kunnskap i skolen.

– De fjerner kompetansekrav til lærere og svekker ambisjonene for lærerutdanningen. Dette er politikk som vil gå utover elevenes læring, mestring og gjennomføring og forsterke sosiale forskjeller.

Hun peker på at det fortsatt er tusenvis av elever som går ut av skolen uten å kunne lese, skrive og regne godt.

Statsbudsjettet 2022

Millionar til fullføringsreforma

I framlegget til statsbudsjett for neste år sette Solberg-regjeringa av 800 millionar kroner for at fleire skal fullføre vidaregåande skole. 304 millionar går til dei som har brukt opp retten sin.

TEKST Kirsten Ropeid og Kaja Mejlbo

Solberg-regjeringa sette av 800 millionar kroner til å følgje opp fullførings-reforma.
ILLFOTO MARIE VON KROGH

Tidlegare i år la Solberg-regjeringa fram fullføringsreforma. Med den vert det teke sikte på at ni av ti elevar skal fullføre vidaregåande opplæring.

Solberg-regjeringa foreslo òg 80 millionar kroner til meir fleksible og tilpassa opplæringsløp i vidaregåande. Tilskot for å gi personar som allereie har studie- eller yrkeskompetanse tilbod om å ta eit fagbrev, blir trappa opp til 111,8 millionar. Dei som ikkje får læreplass, skal få eit betre tilbod om å fullføre med fag- eller sveinebrev enn i dag. Tilskotet som legg til rette for eit betra tilbod, blir trappa opp til 256,5 millionar i 2022 i framlegget.

100 millionar til fleire barnehagelærarar

Solberg-regjeringa foreslo ei auke på to milliardar kroner i frie inntekter til kommunesektoren; 1,6 milliardar til kommunane og 400 millionar til fylkeskommunane.

100 millionar kroner er sette av til fleire barnehagelærarar. Målet er at halvparten av barnehagetilsette skal vere barnehagelærarar i løpet av dei neste fire åra, melder NTB.

For å inkludera fleire i arbeidslivet og å tette kunnskapsholet til folk som slit, vert det foreslått 100 millionar til å styrke den psykiske helsa til barn og unge. 75 millionar av dette går til kommunane, dei resterande 25 til fylkeskommunane.

Kommunane får også varig auka skatteinntekter på 3,2 milliardar kroner.

– Langt fra nok

– 100 millionar til betre grunnbemanning i barnehagane er langt frå nok, seier Freddy Øvstegård, utdanningspolitisk talsperson i SV.

– Det er ikkje øyremerkte middel. Kommunane treng ikkje bruke dei på barnehage, seier han.

At Solberg-regjeringa i sitt framlegg til statsbudsjett vil bruke 800 millionar på at fleire skal fullføre vidaregåande skole, fekk heller ikkje applaus hos Øvstegård: – Fallet i skolemotivasjon skjer ofte i ungdomsskolen. Det er synd at vi ikkje ser noko til den ungdomsskolereforma som Erna Solberg har talt varmt for. Det einaste vi ser, er at det skal bli ein time meir naturfag i grunnskulen. Det er langt frå nok.

– Siste PISA-test viste tilbakegong for naturfag. Bør vi sjå satsinga i lys av det?

– Det er eit typisk døme på korleis Høgre har styrt skolen, med kvikkfiks-løysingar ovanfrå. Det vi treng, er ein skole som elevane opplever meir meiningsfull, med meir praktisk arbeid.

Vil ha fleire spesialpedagogar

Solberg-regjeringa foreslår å bruke 1,7 milliardar kroner til vidareutdanning for lærarar og skuleleiarar i 2022.

Dei vil løyve 100 millionar i 2022 i oppbygginga av kompetanseløftet i spesialpedagogikk og inkluderande praksis. Dei vil ha 370 nye vidareutdanningsplassar for lærarar i skulen, hovudsakleg i spesialpedagogikk. Dei foreslår òg å bruke 271,7 millionar på karrierevegar for lærarar. Løyvinga gir rom for å auke talet på lærarspesialistar til 3000.

Solberg-regjeringa foreslår å løyve 51,5 millionar til gratis skulefritidsordning for familiar med låg inntekt i utvalde kommunar.

– Kva med lærarspesialistane, er de einige i at vi skal halde fram med ordninga, slik budsjettframlegget legg opp til?

– Ordninga er innført, så det første vi må gjere er å lytte og lære. Men vi har høyrt at skepsisen i sektoren er stor, seier Freddy Øvstegård.

– Vi ber faktisk om lommerusk her

Budsjettforslaget inneheldt ingen endringar i stipendordningane for elevar i vidaregåande. Nå har leiar i Elevorganisasjonen, Edvard Botterli Udnæs, ei klar oppmoding til statsminister Jonas Gahr Støre, ifølgje ei pressemelding. Organisasjonen krev at utstyrsstipendiet vert fullfinansiert. Det kostar 114 millionar kroner.

– Eg er mektig lei av at alle parti dreg fram skole som nykelen til å jamne ut skilnader, men ikkje prioriterer gratis skole. Det gjer skolepolitikk til valflesk. Vi ber faktisk om lommerusk her, 114 millionar svarar til 50 meter på E18, seier Botterli Udnæs i pressemeldinga.

Elevorganisasjonen reagerer òg på at bortebuarstipendet står stille.

Ap og Sp klar for endringar i budsjettet

Det er nå opp til den nye regjeringa å endre i framlegget til statsbudsjett frå Solberg-regjeringa og leggje det fram for Stortinget. Ap-Sp-regjeringa må levere sitt framlegg før 10. november.

Barnehagefinansiering

Kraftig skyts mot barnehagerapport

En rapport om endring i finansiering av private barnehager har møtt skarp kritikk fra sektoren.

Flere private barnehageaktører tar i bruk kraftig skyts i sine høringssvar til Storberget-utvalgets rapport «Du er henta» med forslag til endringer i finansieringsordningen i sektoren.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

«Gufs fra fortiden», «tidenes største politiske ran», «dramatiske følger» og «direkte uansvarlig». Rapporten har møtt skarp kritikk fra høyresiden og den private barnehagesektoren, men har skapt begeistring på deler av venstresiden i politikken.

Av organisasjoner som ikke satt i Storberget-utvalget, er arbeidsgiverforeningene NHO, Abelia, Spekter og KA (arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter). Alle disse er kritiske til utvalgets forslag. LO og Delta er positive til de foreslåtte endringene. Aksjonsgruppen Barnehageopprøret støtter også forslaget til ny finansieringsmodell fra flertallet i utvalget.

Arbeiderpartiet (Ap) har tidligere gitt sin støtte til flere av Storberget-utvalgets beskrivelser og løsninger:

– Vi har et utdatert regelverk fullt av smutthull hvor eiere kan hente ut milliardverdier. Det er en gigantisk unnlatelsessynd fra høyresiden at de ikke har tatt tak i det. Nå er det på tide å ta fatt på det politiske håndverket, sa utdanningspolitisk talsperson i Ap, Torstein Tvedt Solberg, før valget.

I Senterpartiet har de vært noe mer avmålte. Før valget sa utdanningspolitisk talsperson i Senterpartiet, Marit Knutsdatter Strand, at det er tverrpolitisk enighet om å gjøre noe med finansieringssystemet.

Storberget-utvalget

Utvalg som har utredet finansieringen av private barnehager. Besto av KS, Fagforbundet, Utdanningsforbundet, Virke og Private Barnehagers Landsforbund (PBL), ledet av Knut Storberget, statsforvalter i Innlandet. Flertallet foreslo en lokal samhandlingsmodell som har skapt stor debatt.

PBL la fram et eget forslag, en kvalitet- og mangfoldsmodell, som en del av rapporten.

Av 1033 høringssvar er rundt 250 anonyme. De store barnehagekjedene har sendt inn høringsuttalelser med tidvis krass ordbruk.

Eget finansieringsforslag fra PBL

Private Barnehagers Landsforbund (PBL) la fram et eget forslag til finansieringsmodell, helt forskjellig fra flertallets forslag.

Administrerende direktør i PBL, Anne Lindboe, mener flertallets forslag er ganske radikalt. PBL har gått hardt ut mot det organisasjonen mener vil innebære dramatiske konsekvenser for private barnehager.

– Vi er aller mest bekymret for at man foreslår å fjerne en økonomisk likeverdig behandling av private og kommunale barnehager. Flertallet foreslår at kommunene skal bestemme størrelse på finansieringen og antall plasser private barnehager skal få tilskudd for. Vi forstår jo at KS ønsker full kontroll over finansieringen, men erfaringer viser at det ikke er ukomplisert å overlate dette til kommunene, sier Lindboe.

PBL-direktøren mener forslagene fra utvalget vil skape usikkerhet.

– Vi er forundret over at fagforeningene støtter dette, siden mer usikre rammebetingelser vil ramme deres medlemmer. Større usikkerhet gir insentiver for innsparinger og gjør noe med investeringsevnen blant de private, sier Lindboe.

– Jeg håper en ny regjering vil få på plass et finansierings- og tilsynssystem som legger til rette for kvalitet, sier hun.

Private barnehagers landsforbund (PBL)

Enighet i PBL-lønnsoppgjøret

Partene i PBL-lønnsoppgjøret kom 11. oktober til enighet, melder Utdanningsforbundet.no. Generelle tillegg blir fra 16.400 kroner til 19.500 kroner, mens barnehagestyrere får et generelt tillegg på 2,9 prosent på grunnlønn fra 1. mai 2021. Oppgjøret er på nivå med resultatet i KS-området.

Grunnbok i historie

Vg2/Vg3

Grunnbok i historie er en ny lærebok skrevet til fagfornyelsen.

Boka gir elevene

- oversikt og sammenheng
- korte kapitler som tar for seg et avgrenset emne
- trening i å tenke som en historiker

Med ***Grunnbok i historie*** kan elevene lese historien langs ulike linjer. Bokas nåtidsperspektiv forteller hvorfor historiske hendelser er interessante for oss som lever i dag. Elevene får innsikt i hvordan historien endrer seg med spørsmålene vi og historikerne stiller til fortiden.

Grunnbok i historie tar historiefaget inn i fagfornyelsen!

ASCHEHOUG UNDERVISNING

Med læreren. For eleven.
Aunivers.no

Bestill vurderingseksemplar
på undervisning.aschehoug.no

Utdanning har kartlagt alle meldinger til Statsforvalteren fra 2019 og 2020 om voksne som krenker elever på skolen.

ILLUSTRASJONSFOTO Kristin Slotterøy

Mobbet av læreren

Hver måned melder elever fra om at de er blitt slått, latterliggjort, kløpet, lugget, holdt fast eller tatt kvelertak på av en ansatt på skolen. Det viser en gjennomgang Utdanning har foretatt av klager til Statsforvalteren.

TEKST Sonja Holterman og Kari Oliv Vedvik

230 elever meldte fra om at de ikke føler seg trygge på skolen fordi en voksen har plaget dem. Det viser en gjennomgang Utdanning har gjort av klagene til Statsforvalter i 2019 og 2020.

– Vi har vært bekymret lenge for barn som blir krenket av voksne på skolen, sier seniorrådgiver hos Barneombudet, Kjersti Botnan Larsen.

Statsforvalteren undersøker om skolene har gjort det de skal, og i over 90 prosent av sakene konkluderte Statsforvalteren med at skolen ikke har oppfylt plikten til å sørge for at eleven har det trygt og godt på skolen.

Utdanning har lest gjennom alle klagene og dette er noe av det som kom fram:

- 135 av sakene dreier seg om «særskilt sårbare barn»
- 83 elever meldte fra om at de var utsatt for fysiske krenkelser eller vold
- 81 saker handler om at den voksne ansatte har hengt elever ut foran andre
- 63 av de som blir krenket av en ansatt, blir også mobbet av medelev
- De fleste klagene gjelder lærere og kontaktlærere

– Det finnes ingen unnskyldning for at lærere fysisk krenker eller trakasserer elever, sier nestleder i Utdanningsforbundet, Terje Skyvulstad.

De fleste elever melder fra om mer enn én type krenkelse.

Nestlederen har fått se Utdannings funn og synes det er vondt å lese.

– Det er under enhver kritikk. Vi lærere betyr noe for barn. Vi skal skape trygghet, ikke utrygghet, sier Terje Skyvulstad.

Ifølge opplæringsloven skal skolen sørge for at elever har det trygt og godt på skolen, og skolen har ifølge paragraf 9a5 skjerpet aktivitetsplikt dersom en som jobber ved skolen krenker en elev.

Vold og fysiske krenkelser

Vold mot elever er noe av det som går igjen oftest i klagene. 83 av klagene som kom til Statsforvalterne i 2019 og 2020, handlet om elever som melder fra om at de er blitt slått, kløpet, lugget, holdt fast eller tatt kvelertak på. Sakene varierer fra elever som sier de er blitt holdt i

I flere av klagesakene forteller elevene at de føler seg krenket av flere enn en ansatt ved skolen. Utdanning har da telt den ansatte det i utgangspunktet klages på.

ILLUSTRASJONSFOTO
Ole Martin Wold
ILLUSTRASJON
Kristin Slotterøy

armen, til grovere vold og ydmykende behandling.

En 7-åring forteller til Statsforvalteren at hjelpelæreren har presset hodet hans ned i søppelbøtta når han gjør noe læreren ikke liker. En gutt på en ungdomsskole forteller at læreren har dratt ham inn på et grupperom og tatt kvelertak på ham.

– Opplæringsloven har ingen hjemler for bruk av makt og tvang. Det er kun straffelovens regler om nødrett og nødverge som regulerer dette, sier assisterende utdanningsdirektør i Rogaland, Hallgeir Bø.

Han mener skolene må ha gode rutiner når en elev har blitt utsatt for tvang.

– Dersom en lærer har måttet bruke makt eller tvang, er det viktig at skolene har gode systemer for varsling til foreldre, vurdering av årsaker, evaluering av episoden og setter inn tiltak for at dette ikke skal skje igjen, sier Bø.

Statsforvalterne henter inn informasjon fra skolen, eleven og foreldrene i alle sakene de behandler.

– Det kan være at enkelte foreldre klager uten å vite hva som har skjedd. Men vi forsøker å «koble» foreldrene av, og prater med barnet. Det er elevens opplevelse og beste som er sentralt for oss, sier Bø.

Mer kunnskap

Seniorrådgiver hos Barneombudet Kjersti Botnan Larsen sier det er bra at de ved Utdannings kartlegging har fått mer kunnskap om hva elever blir utsatt for når de blir krenket av en voksen.

– Det er viktig at elever som blir utsatt for krenkelser fra voksne, har et særlig vern. Skolen har omsorgen for barna når de er på skolen, og da er det veldig viktig at de har det trygt og godt når de er der. Elevenes rettsvern er noe vi er veldig opptatt av, sier Larsen.

Barneombudet har tatt til orde for at veiledningen om regelverkene burde samordnes slik at de sikrer både elevene og de ansatte i skolen.

– Det er ikke noe feil med regelverket, men vi mener at veiledningen om arbeidsmiljøloven og opplæringsloven burde samkjøres bedre og gi tydelig informasjon om punkter som kan misforstås, sier Kjersti Botnan Larsen.

Flere gutter opplever vold

Klagene Utdanning har fått innsyn i, er sladdet. Det gjør at elevens kjønn, den ansattes stilling eller skoletype ikke alltid er kjent.

I 135 saker er imidlertid ikke elevens kjønn anonymisert. I 85 av disse er klageren en gutt. 44 av dem oppga at de var utsatt for vold, mens bare seks jenter gjorde det samme.

Jentene, derimot, melder oftere om at de blir uthengt i klassen eller at de føler seg mislikt av læreren.

– Det er kjempeviktig å ha fokus på dette. Barn som blir krenket av voksne, blir også i større grad mobbet av medelever. Her må en ha gode planer

«Det er viktig at elever som blir utsatt for krenkelser fra voksne, har et særlig vern.»

Kjersti Botnan Larsen, seniorrådgiver hos Barneombudet

og rutiner, sier Kjersti Botnan Larsen hos Barneombudet.

Særskilt sårbare barn

136 av de 230 sakene handler om elever som betegnes som særskilt sårbare. Av disse melder 58 at de er utsatt for vold fra en voksen på skolen.

Særskilt sårbar er en definisjon forvalterne bruker på elever som har behov for spesialundervisning, har diagnoser, blir mobbet eller av andre grunner trenger mer oppfølging og omsorg enn andre elever. Disse elevene forteller også i flere klager at de blir hengt ut, ropt til og ikke får være sammen med de andre elevene.

I Opplæringsloven står det at skolen har en skjerpet aktivitetsplikt når en ansatt krenker.

– Elever er ekstra sårbare når det er en voksen som krenker, fordi det er ubalanse i maktforholdet elev-lærer og det skaper et tillitsbrudd, sier seniorrådgiver Anita Kristiansen hos Statsforvalteren i Nordland.

Hos Statsforvalteren i Rogaland får de også flere klager fra sårbare elever.

– I saker med særskilt sårbare barn ser vi også noen ganger at de også er sårbare for korreks. Dette er noe skolene må ta inn over seg, og her er det veldig viktig at lærerne har gode retningslinjer for hvordan de skal takle barnet, sier Hallgeir Bø.

– Lærerne blir hørt

I de sakene som meldes inn der den ansattes stilling er oppgitt, kommer det frem at de fleste som klages inn, er kontaktlærere.

Statsforvalterne snakker ikke direkte med lærerne, men får en samlet redegjørelse fra skolen. Seksjonssjef hos Statsforvalteren i Oslo og Viken, Anita Rolland Frølich Fuglesang, understreker likevel at også lærerne får komme til orde.

– Når lærere blir anklaget for å krenke, er det

Opplæringsloven

Paragraf 9 A-5. Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev
Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter paragraf 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.

FOTO Utdanningsforbundet

«Det å vite hvor grensen går, er noe en bør snakke om. Det er ikke en krenkelse å gi en irettesettelse».

Terje Skyvulstad, nestleder i Utdanningsforbundet

Dette gjør Statsforvalteren

I løpet av to dager tar de kontakt på telefon med den som har meldt saken. I telefonsamtalen hører de hva meldingen gjelder.

Deretter tar de kontakt med skolen og kommunen. Skolen blir bedt om å sende inn aktuell dokumentasjon i saken:

En kort utredning der det kommer frem hvordan skolen har:
- fulgt med
- grepet inn
- varslet rektor/skoleeier
- undersøkt (elevens skolemiljø og klassemiljø)

Elevens aktivitetsplan
En kort utredning om tiltakene skolen har satt inn, der det kommer frem:
- Hvilke funn fra undersøkelsene skolen legger til grunn for valg av tiltak
- Hvorfor skolen finner tiltakene egnede og tilstrekkelige
- Hvordan eleven har blitt hørt/medvirket til tiltakene
- Hvordan skolen har vurdert hva som er det beste for barnet

En redegjørelse med hvilke tiltak som eventuelt er satt inn for andre involverte parter

Kilde: Statsforvalteren i Agder

avgjørende at læreren, i tillegg til eleven, får uttale seg om saken. Skolen og skoleeier må gjøre de undersøkelsene som er nødvendige for en forsvarlig opplysning av saken, sier Fuglesang.

I de fleste sakene Utdanning har lest gjennom har elev og lærer ulik oppfatning av hendelsene.

Fuglesang mener at skolen og skoleeier ikke kommer unna å ta stilling til om læreren objektivt sett har eller ikke har krenket.

– Skolen og skoleeier som arbeidsgiver kommer imidlertid heller ikke unna å sikre at lærernes rettigheter også er ivaretatt etter arbeidsmiljøloven, parallelt med elevens rettigheter etter opplæringsloven, sier Fuglesang.

Sivilombudet har behandlet en sak hvor en lærer klaget på at hen ikke ble ansett som part i saken.

Assisterende utdanningsdirektør i Rogaland, Hallgeir Bø, mener dette er en viktig del av skolens redegjørelse: – Særlig i de sakene hvor vi pålegger sanksjoner er det viktig at læreren har fått uttale seg, sier han.

Nestleder i Utdanningsforbundet, Terje Skyvulstad, mener lærere som er usikre på grensene mellom irettesettelse og krenkelser bør snakke om dette i lærerkollegiet.

– Krenkelser er vanskelig. Det å vite hvor grensen går, er noe en bør snakke om. Det er ikke en krenkelse å gi en irettesettelse. Men lærere skal være forsiktige med sarkasme og ironi, barn kan misforstå eller ikke skjønne det. Det kan oppfattes som noe helt annet, sier han.

Skolen gjør ikke det den skal

I 204 av de 230 sakene som ble klaget inn i 2019 og 2020, fikk elevene medhold i at skolen ikke har gjort det den er pålagt. I 19 saker fikk de ikke medhold, og 7 saker ble avvist.

Hallgeir Bø mener det er viktig at skolene har gode rutiner for hvordan de håndterer saker hvor lærere blir beskyldt for å krenke elever.

– Det er ekstremt viktig at skolene lager gode rutiner i fredstid. Klare retningslinjer og rutiner ved slike varsler vil føre til at læreren opplever seg ivaretatt og har informasjon om grunnlaget for undersøkelsene skolen må gjøre, sier Bø.

Selv om Statsforvalterne ikke etterforsker sakene og skal legge elevens opplevelse til grunn, skal de konkludere med om skolen har oppfylt aktivitetsplikten.

– Elevens subjektive opplevelse bestemmer ikke om det objektivt sett har skjedd en krenkelse eller ei. Elevens følelse i seg selv er ikke bevis, og skolen kan heller ikke ha nulltoleranse mot alt som oppleves krenkende, for eksempel irettesettelser. Men opplevelsen eleven har, skal tas alvorlig ved at skolen uansett må sette inn tiltak for å trygge eleven, sier seksjonssjef hos Statsforvalteren i Oslo og Viken, Anita Rolland Fuglesang.

Avviste klager

I et par av sakene som blir avvist, er det elever som har opplevd noe forvalteren ikke definerer som krenkelser. Blant annet er det en elev som oppfatter en dårlig karakter som en krenkelse.

– Vi får saker hvor det er åpenbart at eleven har oppført seg ugreit og fått beskjed om at sånn kan man ikke oppføre seg. Det kan hende en elev synes det er krenkende å få en slik beskjed, men det er innenfor læreren og skolens mandat, sier Hallgeir Bø hos Statsforvalteren i Rogaland.

Skolen får en frist for å sende inn dokumentasjon til Statsforvalteren for å vise at de har iverksatt tiltakene de er pålagt.

– Vi skriver i våre vedtak at skole eller skoleeier skal gjennomføre et snarlig møte med elev eller foreldre, der de tar en gjennomgang av hva vårt vedtak betyr i praksis. Dersom vi vurderer at skolen ikke har rettet forholdet, har vi flere verktøy: Vi kan tilby mer veiledning, vi kan gi skolen mer handlingsrom ved å gi utvidet frist, og i ytterste konsekvens kan vi varsle tvangsmulkt for å drive fram handling fra skolens side, sier seniorrådgiver Anita Kristiansen hos Statsforvalteren i Nordland.

Nestleder i Utdanningsforbundet, Terje Skyvulstad, forstår at lærere kan miste besinnelsen.

– Lærere er mennesker, så det kan skje. De fleste elever tåler en lærer som er direkte, bare de er trygge på læreren. Jeg håper at det er kultur rundt omkring på skolene for at man kan gå til kollegaer eller ledere å få råd og veiledning hvis man som lærer trenger det, sier Skyvulstad.

..antall anmerkninger i Skooler har økt betraktelig etter at de meldte saken til Fylkesmannen.

Dere viser til flere hendelser, som for eksempel at læreren har hengt henne ut i plenum i klasserommet, ved at læreren kommer med negative kommentarer om dere som foresatte. [redacted] skal ha opplevd dette som ubehagelig og leit.

[redacted] skal blant annet ha blitt kalt "barn med problemer" foran hele klassen.

Dere beskriver at rektor i sin håndtering av [redacted] har forsterket hans ubehag. Rektor skal ved flere anledinger ha hindret [redacted] fysisk og skreket etter han. Dere beskriver at han er blitt engstelig av dette.

[redacted] er blitt løftet ut av klasserommet og kløpet hardt i armen, noe som har gjort ham redd for hva hjelpelærer vil gjøre hvis han blir sint igjen.

Det ble bestemt at læreren ikke skulle være i nærheten av [redacted], men det har likevel skjedd ved at [redacted] har undervist noen timer i klassen. Dette har ført til at [redacted] på nytt har blitt veldig utrygg og at [redacted] gruer seg til å dra på skolen.

[redacted] har opplevd at samme lærer har sparket pulten hans inn i magen hans.

den samme skoletimen, å bli klappet hardt på hånda da han drakk av en drikkeflaske. Disse opplevelsene har, sammen med at [redacted] opplever læreren som sur, i sum gjort at [redacted] har vært så redd for læreren at han i en periode ikke har opplevd skolemiljøet som trygt og godt.

[redacted] fortalte at hun for eksempel opplevde at hun måtte fortelle læreren hva hun skulle snakke med helsesykepleier om før hun fikk tillatelse til å gå dit.

[redacted] forteller at læreren dyttet han og holdt armen mot halsen hans. Han beskriver dette som kvelertak og han ble redd.

Slik har vi jobbet

Utdanning har søkt om innsyn i alle 9a5-saker som kom inn til landets ti Statsforvaltere i 2019 og 2020. Vi fikk 230 klagesaker tilsendt. Sakene er mellom 10 og 20 sider lange, og journalistene har lest gjennom om lag 3000 sider med dokumentasjon. Dokumentene var sladdet for personlige opplysninger, men i flere tilfeller var også informasjon om hendelsene overstrøket. Journalistene klaget på innsynet og fikk tilsendt nye dokumenter hvor det var mulig å hente ut informasjonen om hva elevene har opplevd av krenkelser.

Dette prosjektet er gjort i samarbeid med Senter for undersøkende journalistikk (SUJO) ved Universitetet i Bergen.

Utdrag fra klagesaker til statsforvalterne om ansatte som krenker elever.

Henrik fikk en vanskeligere skolehverdag etter det som skjedde i gymtimen.

ILLUSTRASJONSFOTO Ole Martin Wold

Det skjedde noe i gymmen

Etter gymtimen forteller Henrik (12) at han ble sparket i ryggen av læreren. Saken ble anmeldt, men han måtte likevel møte gymlæreren hver dag i tre måneder. – Det var vondere enn sparket, sier moren.

TEKST Sonja Holterman og Kari Oliv Vedvik

Det er slutten av januar 2021. Siste året på barneskolen og i morgenmørket gjør sjuendeklassingen seg klar for dagen. Henrik (12) går til skolen som vanlig, men mot slutten av dagen får moren en telefon.

– Det var inspektøren som ringte. Hun sa at hun hadde hatt en prat med Henrik og Oscar. Først trodde jeg jo at de to bestevennene hadde kranglet eller oppført seg dårlig, forteller moren.

Men inspektøren sier: – Det skjedde noe i gymtimen. Guttene sier at Henrik ble sparket i ryggen av læreren.

Henrik og Oscar forsøkte å unngå å møte læreren etter det som skjedde.

ILLUSTRASJONSFOTO
Ole Martin Wold

Utdanning har snakket med foreldrene til Henrik og Oscar om det som skjedde. Guttene heter noe annet, men av hensyn til dem navngir vi verken stedet, skolen eller de involverte. Utdanning har fått Statsforvalterens avgjørelse i saken, og fått innsyn i politiets etterforskningsmateriale. Saken endte med at læreren fikk forelegg for kroppskrenkelse av Henrik.

– Vi anser at personen er skyldig, og at bevisene vi har, ville holdt i retten, sier ansvarlig politijurist.

Skolen fikk kritikk av Statsforvalteren for ikke i tilstrekkelig grad å ha sørget for at guttene hadde det trygt og godt på skolen.

Hendelsen skjedde i slutten av januar i år. Noen dager senere anmeldte foreldrene saken til politiet. I midten av mars ble saken meldt til Statsforvalteren i Rogaland. Læreren vedtok forelegg for kroppskrenkelse i slutten av april, og sluttet som lærer ved skolen noen dager etter.

– Sint lærer

Moren til Henrik forteller at det var en opprørt gutt som kom hjem og fortalte hva som hadde skjedd den dagen i januar.

– Det var mange som hadde glemt gymtøy akkurat den dagen, og disse elevene fikk beskjed om å sette seg på benken langs ribbeveggen. Benken ble full, så Henrik la seg på gulvet. Han lå på siden, med ryggen mot gymsalen og ansiktet mot dem som satt på benken, sier hun.

I politiavhør forteller Henrik og flere andre elever at de var irritert på læreren. Noen av elevene hadde misforstått og trodde ikke det skulle være gym den dagen, og da læreren tok fram mobilen og tok bilde av elevene som hadde glemt gymtøy, ble de irritert.

I avhør sa Oscar, vennen til Henrik, at læreren reagerte på at de klaget på dette og at de pratet sammen. Oscar fortalte at læreren kom gående over gulvet mot dem. Læreren virket sint og plutselig sparket han Henrik i ryggen. Henrik forteller til Statsforvalteren at han ikke hørte læreren komme før han «plutselig sparket til ham i ryggen og brølte ham i fjeset». Læreren skal også ha ropt at Henrik skulle komme seg opp og stille seg inntil ribbeveggen. Det gjorde 12-åringen, og der stod han resten av timen.

Oscar forteller til politiet at Henrik var rar i ansiktet og helt stiv i kroppen etter sparket.

I friminuttet etter gymtimen ba Henrik om å få en ispose fordi han hadde så vondt i ryggen, kommer det fram i et politiavhør av en ansatt ved skolen.

«Det er jo det letteste for læreren og skolen om man lar saken ligge.»

Henriks pappa

Læreren har en annen fremstilling av det som skjedde. Både overfor rektor og politiet nekter han for å ha sparket eleven. Les mer om det lenger nede i saken.

Blåmerke

Dagen etter hendelsen ser moren et lite blåmerke nede på ryggen til Henrik. Dette fotograferte hun. Bildene ble levert til politiet, og Utdanning fikk se disse da vi gikk gjennom dokumentene.

Moren forteller at han også hadde vondt i pungen, som var kommet i klem da han veltet over på siden av sparket han fikk i ryggen.

Også moren til Oscar forteller at han var skremt av hendelsen, og at det var han som varslet en annen lærer.

– I friminuttet etter fortalte sønnen min kon-

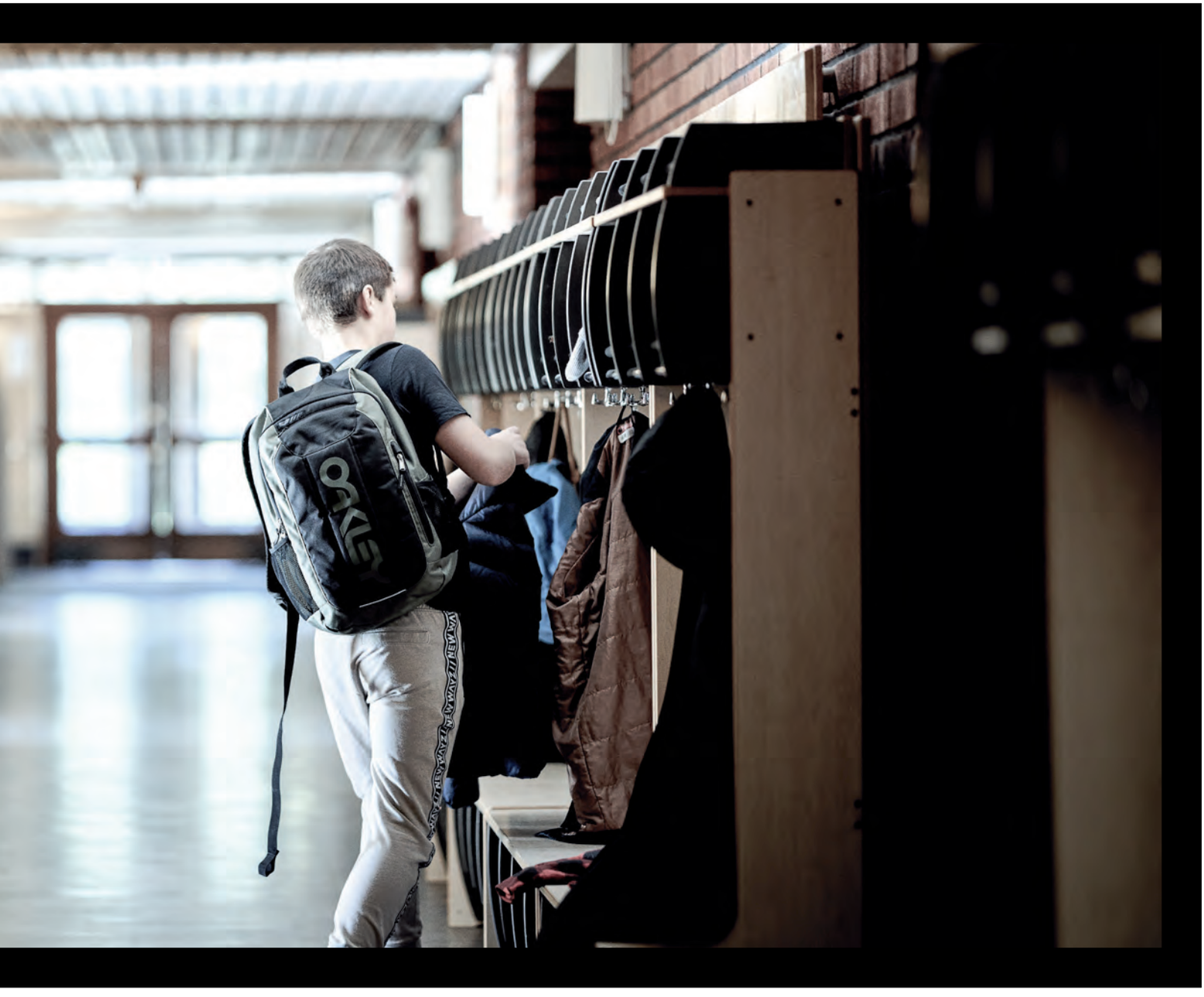

taktlæreren hva som hadde skjedd, sier moren til Oscar.

Kontaktlæreren pratet med både Henrik og Oscar, og varslet inspektør. Etter skoledagen ringte inspektøren til foreldrene.

– Jeg visste ikke helt hva jeg skulle tro, eller gjøre, og begynte med spørsmålet jeg mener man skal stille barna våre når noe har skjedd: Gjorde du noe som kunne provosere? Henrik sa at han ikke gjorde noen ting, han lå bare der. Det var vanskelig å forstå hvor det sparket kom fra, sier moren.

Hun er selv lærer og tenkte at dette måtte vel være over grensa for hva en lærer har lov til å gjøre.

Henrik har hatt utfordringer på skolen og fått noe tilrettelagt undervisning. Han er det Statsforvalteren definerer som et særskilt sårbart barn. Ifølge opplæringsloven har skolen et skjerpet ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet.

– Jeg vet jo at det absolutt ikke er greit å bruke vold mot elever. Men samtidig blir man usikker. Hvor alvorlig var dette, og hva skal man gjøre? sier moren til Henrik.

Utover ettermiddagen, etter å ha pratet med både sønnen, Oscar og foreldrene hans, skjønner de at det som hadde skjedd, gikk hardt inn på gutten.

– Samme kveld sendte inspektøren en melding via skolemeldingssystemet hvor det stod at læreren ikke kjente seg igjen i guttenes beskrivelse av episoden, sier moren.

Dette reagerte foreldrene på. Faren til Henrik tror mange saker stanser der, ved at det er ord mot ord.

– Det er jo det letteste for læreren og skolen om man lar saken ligge. Ingen anmeldelse, ingen klage til skolemyndighetene, og lærere kan fortsette å skade elever, sier faren til Henrik.

– Vi fikk inntrykk av at inspektøren ikke forholdt seg til opplæringsloven. Inspektøren hadde ikke informert rektor. Vi ba om at dette måtte gjøres straks, slik at rektor igjen kunne varsle skoleeier, sier moren.

Opplæringslovens paragraf 9a5 lovfester en skjerpet aktivitetsplikt ved mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider på skolen utsetter en elev for krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Ansatte har plikt til å varsle, det gjelder ingen nedre terskel for varslingsplikten, og undersøkelser og tiltak skal straks iverksettes.

«Voldsepisoden var vond, men det som skjedde etterpå, var traumatiserende.»

Henriks mamma

Dagen etter pratet rektor med guttene om det som hadde skjedd.

Anmeldt til politiet

Foreldrene til Henrik anmeldte læreren til politiet noen dager etter gymtimen. Guttene fortalte samme historie til kontaktlæreren, foreldre, rektor, Statsforvalter og politiet.

– Etter anmeldelsen tok vi for gitt at læreren var ute. Han var jo under etterforskning for vold mot en 12-åring, sier faren.

Læreren ble likevel ikke suspendert. Klassen fikk en ny gymlærer, men den gamle var fortsatt på skolen. I tre måneder gikk de to guttene på skolen og visste at de kunne møte ham. Når som helst. Det gjorde de ofte.

Skolen ble tung for både Henrik og Oscar i ukene etter hendelsen. Moren til Henrik forteller at sønnen syntes det var ubehagelig å møte gymlæreren.

– Henrik og Oscar følte at læreren søkte blikkontakten deres og smilte «ekkelt» til dem. Utover vinteren vegret guttene seg for å gå på skolen.

– Det kjentes for dem som om det bare var kontaktlæreren som var på lag med dem. Som ikke var sint for at de sa ifra, sier moren til Henrik.

Etter avhøret hos politiet ble det ekstra ille for guttene.

– Læreren vet at det var jeg som sa ifra, sa han hjemme. Han hadde dårlig samvittighet og følte at han ødela livet til læreren, sier moren til Oscar.

– Guttene våre var varslere, men ingen beskyttet dem. Jeg har alltid sagt til han at dersom noen gjør noe som er galt, må du finne en trygg voksen og si ifra. Så får du hjelp, og det ordner seg. Nå har han erfart at sånn er det ikke. Voldsepisoden var vond, men det som skjedde etterpå, var traumatiserende, sier hun.

Oscar begynte å lure på om han hadde sett feil, og at han uansett kanskje ikke burde ha fortalt det til kontaktlæreren. Også Henrik tvilte.

– Han sa at det ikke var sååå vondt, og at det kanskje hadde vært bedre om han bare hadde tålt det, sier moren til Henrik.

Foreldrene forstår reaksjonen, men mener den er bekymringsfull.

– Skal vi lære ungene at når voksne gjør noe galt, er det er best å ikke prate om det? spør faren til Henrik.

Han så at sønnen forandret seg.

– Han fikk problemer med å stole på voksne,

En morgen ble det for tøft for Henrik å gå inn på skolen.

ILLUSTRASJONSFOTO
Ole Martin Wold

[redacted] fortalte i samtale med Statsforvalteren 21.04.2021 kort om det som skjedde i [redacted] Han sa at ingen av guttene hadde [redacted] og hadde satt seg på golvet. [redacted] kom forbi, og han [redacted] sa han plutselig sparket til han i ryggen og brølte ham i fjeset at han måtte sette seg ned. [redacted] sa videre at han føler det utrygt å treffe på [redacted] Han sa at det forekom nesten daglig at han treffer på han, til ulike tider og på ulike steder både inne og ute. Når vi spurte om hvordan han opplevde å se [redacted], sa han at han synes det er skummelt å møte ham i gangene. Noen ganger møter han læreren ansikt til ansikt, og opplever at læreren ser stygt på ham. Han opplever dette som ubehagelig.

Utdrag fra klagesaken til Statsforvalteren.

«Tenk deg at du blir utsatt for vold fra en kollega, og så

utviklet skolevegring og måtte få psykisk helsehjelp, sier faren.

Moren til Oscar merket også endringer.

– Han har vært engstelig og han har vegret seg for å sove alene, forteller hun.

Løp hjem

Moren til Henrik husker godt en dag i vinter, noen uker etter hendelsen. Henrik gikk til skolen som vanlig, men fremme ved skolen skal han ha fått øye på gymlæreren, og fått panikk. Han kastet fra seg sekken og løp.

– Tanten hans ringte meg og sa at hun så Henrik løpe forbi henne da hun var på vei til jobb. Hun visste jo at han skulle vært på skolen, så hun ville bare høre om det hadde skjedd noe, forteller hun.

Tanten fikk kontakt med ham og kjørte ham hjem.

– Da han kom ut av bilen, virket han helt fjern. Jeg fikk ikke kontakt. I over en time beveget han seg urolig rundt, ville ikke inn, ville ikke tilbake til skolen, ville ikke fortelle hva som hadde skjedd, forteller moren.

– Skolens løsning var å lage et opplegg hvor sønnen vår ikke hadde noen treffpunkter med læreren. For eksempel ble det foreslått at han kunne komme på skolen litt tidligere om morgenen for å slippe å møte læreren i gangen. Det ble lagt over på han, ble hans ansvar å unngå gymlæreren, sier hun.

Klaget til Statsforvalter

I midten av mars sendte foreldrene en klage til Statsforvalteren. Klagen handlet om måten Henrik ble tatt vare på etter hendelsen.

I opplæringslovens paragraf 9a4 og 9a5. står det blant annet at: «Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnet tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø […] Hva som er best for elevene skal være det grunnleggende hensynet i skolen sitt arbeid.»

Skolen fikk kritikk av Statsforvalteren for måten de håndterte situasjonen på. I vedtaket står det blant annet: " … skole har ikke oppfylt aktivitetsplikten for å sikre at … har et trygt og godt skolemiljø.»

– Vi var glade for å få støtte fra Statsforvalteren, men samtidig hadde vi håpet at det skulle stå noe der om at læreren ikke burde jobbe på skolen mens denne saken var under etterforskning, sier moren til Henrik.

I stedet står det at: «Skolen må informere (elevens navn, red. anm.) om at læreren fortsatt skal arbeide på skolen, og om hvor læreren oppholder seg og har undervisning, slik at han kan unngå disse stedene.»

At Statsforvalteren ikke pålegger skolen å suspendere lærere som utøver vold mot elever, overrasket foreldrene.

– Tenk deg at du blir utsatt for vold fra en kollega, og så må du gå på jobb hver dag og møte gjerningsmannen. Og dette er jo enda verre, det er et lite barn mot en stor voksen, sier faren til Henrik.

– Jeg synes det burde være automatikk i at mens man er under etterforskning, er man borte fra skolen, og hvis det viser seg at anklagen er grunnløs, får man komme tilbake med hevet hode, sier moren.

Skolehverdagene ble stadig vanskeligere for guttene, og foreldrene tok initiativ til møter med både ordfører, skolesjef og rådmann. Ingen kunne hjelpe dem med å få læreren fjernet fra skolen.

Suspendert

I tre måneder har gymlæreren jobbet på skolen, gått i gangene og møtt guttene. Men i april kom vedtaket. Foreldrene fikk brev fra politiet hvor det står: «Det informeres om at forholdet er avgjort ved at siktede har vedtatt forelegg på bot.» Læreren fikk 6000 kroner i bot for kroppskrenkelse.

– Da vi fikk brevet, hadde jo læreren altså allerede vedtatt forelegget, men likevel gikk han på jobb, sier moren til Henrik.

Hun kontaktet rektor som sa at de ikke hadde fått beskjed om at politiet var ferdig med etterforskningen.

– Politiet har visst ikke meldeplikt til skolen,

må du gå på jobb hver dag og møte gjerningsmannen.»

Henriks pappa

ikke engang når det er snakk om vold mot elever. Det synes jeg jo også er merkelig, sier moren til Henrik.

Men etter at hun varslet skolen, skjedde det noe:

– Da, endelig, ble han suspendert, sier hun.

Fortsatt følte ikke guttene at de fikk oppreisning.

– De har ikke fått bekreftelse fra rektor på at det de gjorde, var riktig. De har ikke følt trygghet etter den hendelsen, ingen opplevelse av at rektor synes det var flott at de sa ifra, sier moren til Oscar.

Nå har begge guttene byttet over til ungdomsskolen. Henrik har fått voldsoffererstatning, gjerningsmannen har vedtatt bot og jobber ikke på skolen, men foreldrene er fortsatt engasjert i saken. Faren til Henrik sier:

– Guttene våre ble traumatisert av denne hendelsen og etterspillet den fikk. Det vil vi ikke at skal skje med andre. Det heter at barna skal komme først, men vår erfaring er at lærernes rett til å stå i arbeid trumfer alt.

Læreren nektet

I Statsforvalterens vedtak står det også at læreren nekter for å ha sparket. I skolens redegjørelse om saken står det at læreren har sagt til rektor at han ikke sparket eleven, men at han «irettesatte ham.» I sin redegjørelse til Statsforvalter har rektor skrevet at det er tvil om hva som skjedde. Redegjørelsen er en samlet fremstilling av saken, og i arbeidet med den skal rektor ha snakket med alle involverte. Statsforvalteren konkluderte med at skolen oppfylte plikten til å gripe inn, varsle rektor og sette inn tiltak. Men at skolen ikke i tilstrekkelig grad oppfylte plikten til å følge med og sette inn tilstrekkelige tiltak for å sikre gutten et trygt og godt skolemiljø.

Statsforvalteren tar ikke stilling til skyld.

– Vi driver ikke med etterforskning. Vi forholder oss til redegjørelsen fra skolen, eleven og foreldrene, sier en ansatt hos Statsforvalteren som behandlet klagesaken.

– *Er det ikke problematisk at dere ikke konkluderer med om det faktisk har skjedd en krenkelse?*

– Jo, dette er vanskelig. Men vår jobb er ikke å gå inn i skolen og etterforske. Særlig i saker som er anmeldt til politiet blir det tydelig hvor ulike roller vi har. Vår jobb er å se om skolen gjør det den skal for at elevene har det trygt og godt.

I politiavhør sa læreren at han ikke var nær gutten, at han ikke brølte eller var sint. Han innrømmer å ha tatt bilde av elevene som glemte gymtøy, men sier at han gjorde det for å huske hvem som hadde glemt tøy.

Politiet fester ikke lit til lærerens forklaring, de mente de har bevis for at det guttene fortalte, var sant, og ga læreren et forelegg på 6000 kroner.

– Når man skriver et forelegg, mener man at det er bevis nok til at det holder i retten. Hadde personen ikke vedtatt forelegget, ville det blitt rettssak, sier politijuristen i saken.

I politiets dokumenter ligger forelegget mot læreren. Her har læreren skrevet at han ikke erkjenner straffskyld, men at han ønsker å få saken ut av verden, og derfor vedtar forelegget. Et vedtatt forelegg har samme virkning som en rettskraftig dom.

Ingen kommentar

Foreldrene til Henrik har løst læreren fra taushetsplikten, og Utdanning har informert læreren om dette. Læreren oppgir at han på grunn av taushetsplikten ikke har anledning til å uttale seg om saken. Læreren godtok forelegget fra politiet. Han ble suspendert fra jobben som lærer ved barneskolen og arbeider nå som lærer for voksne.

Utdanning har forsøkt å få svar fra rektor ved skolen om kritikken fra Statsforvalteren. Det ble informert om at verken navn på elev, lærer eller skole ville komme fram i reportasjen. Rektor svarte:

« ... kommune vil ikke uttale seg om enkeltsaker, heller ikke anonymt.

Dersom det er spørsmål knyttet til dette ber jeg deg ta kontakt med kommunedirektør.»

Utdanning har også forsøkt å få en kommentar fra kommunedirektøren om skolens håndtering av saken. Kommunedirektøren skriver:

«Ønsker ikke å kommentere enkeltsaker i mediene.»

– Voksne som krenker, gjør barn sårbare

– Barn er i kraft av å være barn mer sårbare når de krenkes av voksne, sier Ingrid Lund.

Ingrid Lund er professor i spesialpedagogikk ved Universitetet i Agder. I de fleste klagene til statsforvalterne om at en ansatt har krenket en elev, kommer det fram at eleven er særlig sårbar, viser Utdannings kartlegging.

– Noen mennesker er mer sensitive enn andre. Men blir sensitive barn møtt av kjærlige og kompetente voksne, har de mindre risiko for å bli særlig sårbar, sier Lund.

Sårbarhetsfaktorer

Noen er sårbare i kortere eller lengre perioder på grunn av hendelser som dødsfall, sykdom og annet. Noen barn har medfødte sårbarheter som kan forsterkes i møte med krenkelser.

– I noen perioder kan enkelte barn bli sårbare, for eksempel hvis det skjer store endringer i livet deres. Da kan det hende at de skal ha en annen oppfølging enn resten av klassen. Barn i en klasse må lære at det er rettferdig å behandle barn forskjellig.

– Noen barn er mer krenkbare enn andre.

– *Hvordan skal en møte slike barn best mulig?*

– Barnet trenger at den voksne lytter til barnets opplevelse, støtter og veileder videre. Da blir den voksne en beskyttelsesfaktor som igjen kan føre til at barnet blir mer robust. Sårbarhet kan vises på mange måter, alt fra taushet, tilbaketrekking og avvisning til mer aggressive handlinger som vold og verbal trakassering.

Hun peker på at det er ulike faktorer som påvirker om barnet har det trygt og godt. Alt fra hvilke trygge relasjoner barnet har både på skolen og privat, til foreldreegenskaper, økonomi og nettverk er eksempler på noe av det som både kan være beskyttelse og risikofaktorer knyttet til sårbarhet.

– Ingen er bare store og sterke hele tiden, det gjelder både barn og voksne. Men barn trenger hjelp av de voksne når de har behov for det. De trenger å øve, prøve, mestre og feile med god og

FOTO Universitetet i Agder

«I relasjon til barn er det alltid den voksne som er hovedansvarlig for relasjonens kvalitet.»

Ingrid Lund, professor i spesialpedagogikk ved Universitetet i Agder

Vikarlærer har tørket [redacted] i ansiktet og munn med tue-svamp for å være stygg i munnen. Han har også kløpet eleven i armen.

Kontaktlæreren har også satt opp en skjermvegg rundt [redacted] pult som adskilte han fra resten av klassen.

Læreren skal ha kommentert utseendet til [redacted] negativt, blant annet beskrevet at hun hadde stygge øyenbryn.

på bakgrunn av en hendelse tidligere i høst der en lærer hadde nektet [redacted] å gå på toalettet i en musikktime. Konsekvensen av dette var at han tisset på seg. Du fortalte også at denne læreren skal ha sagt at [redacted] måtte sitte igjen og skrive noter resten av halvåret.

Du viser til to episoder forrige skoleår der læreren filmet [redacted] for å dokumentere at han hadde dårlig oppførsel.

Det ble vanskelig å puste for de voksne holdt [redacted] fast på magen (...) Deretter tok de med [redacted] til et rom hvor de stengte døren. Han beskriver at 1-2 voksne sperret for døren, en annen voksen holdt ham fast.

Læreren har også dunket hodet sitt i veggen når [redacted] ikke kunne svare(…) Læreren har fortalt høyt i klassen hvilke karakterer jenta fikk."

Den ene episoden handler om at lærer har sparket … for å speile adferden til [redacted]

I logg bekrefter skolens dokumentasjon at den voksne la [redacted] i bakken og satte kneet i ryggen hans.

Assistenten mente han kastet ballen for hardt, og hun sa:"Har du en hjerneskade eller?" Han forteller videre at hun kløp ham. Han fikk merke på armen.

Utdrag fra klagesaker til statsforvalterne om ansatte som krenker elever.

kjærlig veiledning fra voksne, slik at de i større grad har mulighet til å takle utfordringene de vil møte.

– Lærere har særlig ansvar

Professor Ingrid Lund mener at lærere har et særskilt ansvar for å regulere sine egne følelser og atferd i møte med elevers utfordrende følelsesuttrykk.

– Det er ikke vanskelig å forstå at det kan være svært utfordrende i situasjoner der for eksempel trusler og vold blir rettet mot både lærere og elever.

Hun mener det kan være til hjelp om lærerne er mentalt forberedt på slike situasjoner og har tenkt gjennom, øvet og drøftet med kollegaer og fagfolk på området hvilke strategier som kan være nyttige i ulike situasjoner.

– Hvis man er forberedt, kan man langt inn i aggresjons-situasjoner jobbe forebyggende for at situasjonene ikke skal utvikle seg negativt videre.

Ingrid Lund mener at besinnelse ikke bare handler om å øve seg på episoder med utagering. Det handler også om å være bevisst sine egne reaksjonsmønstre i ulike situasjoner som kan oppstå, og ulike elevers væremåte som kan trigge én lærer, men ikke en annen.

– I relasjon til barn er det alltid den voksne som er hovedansvarlig for relasjonens kvalitet. Når vi ikke får det til, har vi et ansvar for å søke hjelp og veiledning. Da trenger også lærere systemer som er tett på praksis og som kan veilede konkret opp imot de situasjonene som kan føre til at lærerne kan miste besinnelsen.

Be om hjelp

Lærerstudenter bør lære mye mer om hvordan de møter barns ulike atferds- og følelsesuttrykk.

Hun mener også at det er lettere å forebygge krenkelser når kolleger er vant til å dele og veilede hverandre når utfordrende situasjoner oppstår.

– Du mister ikke autoritet av å be om hjelp, tvert imot. Det fremstår som klokt å be om hjelp og støtte hvis det er noe en ikke synes en takler. Er det situasjoner der læreren synes han trenger veiledning, så be om det.

Rundt halvparten av de særlig sårbare barna føler at de blir mislikt av læreren, viser kartleggingen Utdanning har gjort.

– Noen har lettere for å føle seg mislikt av læreren. Det må en ta på alvor. Å føle at læreren ikke liker en, kan være alvorlig nok for enkelte elever. I alle saker som meldes inn og det blir satt i gang en aktivitetsplan, er det viktig å sjekke med barnet at planene og tiltakene som blir iverksatt, fungerer. Det nytter ikke at de voksne er tilfredse med tiltakene hvis ikke elevene blir forespurt om de opplever endring, sier Ingrid Lund.

Vil ikke forby voldsdømte

Kunnskapsdepartementet mener det er opp til domstolen om en voldsdømt lærer skal få yrkesforbud eller ikke.

Lærere som er dømt for seksuelle overgrep, mister retten til å være lærer, men det samme gjelder ikke for en lærer som er dømt for vold mot en elev. Kunnskapsdepartementet mener det er opp til domstolen å avgjøre et eventuelt yrkesforbud.

– De vanlige reglene gjelder også for lærere. Hvis det er reist sak mot en lærer, for eksempel en voldssak, kan retten også fradømme vedkommende retten til å være lærer. Men dette er opp til domstolene, sier avtroppende statssekretær Anja Johansen (V) i Kunnskapsdepartementet.

Uakseptabelt

– Det er uakseptabelt at en som jobber på skolen, krenker en elev, og disse tallene viser at altfor mange elever opplever seg krenket. Alle elever skal ha det trygt og godt på skolen, sier statssekretær Anja Johansen.

Mange av elevene meldte til Statsforvalteren at de ble utsatt for vold av en voksen på skolen.

ILLUSTRASJONSFOTO
Ole Martin Wold

FOTO Jo Straube / Venstre

«Ingen skal oppleve å bli utsatt for vold på skolen. Vold fra ansatte mot elever er totalt uakseptabelt.»

Anja Johansen, Kunnskaps-departementet

lærere å jobbe i skolen

Hun reagerer på at så mange barn melder at de er blitt utsatt for vold fra en ansatt.

– Ingen skal oppleve å bli utsatt for vold på skolen. Vold fra ansatte mot elever er totalt uakseptabelt, og vi må alltid jobbe for å få tallet ned til null, sier Johansen.

Endringene i opplæringsloven om elevens rett til et godt skolemiljø trådte i kraft til skolestart høsten 2017. I loven står det at alle som jobber i skolen må følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak når det er mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt.

–Siden det er særlig alvorlig hvis det er mistanke om at en som jobber på skolen krenker en elev, stiller loven skjerpede krav til både varsling og tempo i saksgangen ved meldinger om dette, sier Johansen.

Bra med klager

Statssekretæren mener det er bra at elever som utsettes for krenkelser klager.

– Vi vet at Statsforvalterens involvering i disse sakene fører til endring for mange elever, og legger press på kommuner, fylkeskommuner og skoler slik at flere saker løses, sier Anja Johansen.

– I 83 av sakene er det snakk om fysisk krenkelse. Har skolene noen mulighet til å suspendere lærere som er utøver fysiske krenkelser mot elever?

– Ja, hvis ledelsen ved skolen mener den fysiske krenkelsen er så alvorlig at en ansatt kan avskjediges, kan de suspendere den ansatte så lenge saken undersøkes, sier Johansen.

Les også kronikken «Når lærere mobber elever» på side 48.

Ungene i 5-årsklubben i Vassøy barnehage er godt kjent med innholdet i overgangskofferten. Pedagogisk leder Hege Simonsen tror den vil gjøre overgangen til skolen lettere.

Fra barnehage til skole

Alle kommuner er pålagt å ha en plan for overgangen mellom barnehage og skole, med bakgrunn i Stortingsmelding 6: «Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO».

Ifølge meldingen strever enkelte barn i overgangene, og de opplever liten sammenheng og kontinuitet.

Overgangskoffert

- I kofferten finner barna en billedbok, et eventyr, fire plastdyr, et hoppetau med regla Finbeck og Fia, sangkort og et tipshefte.
- Eventyret har også tekst på arabisk. Lydfiler på kurdisk, tigrinja, urdu, somali og persisk er i ferd med å bli tilgjengelige i et digitalt tipshefte.
- Kofferten er tenkt å gjøre barnehagebarna tryggere til og under skolestarten og gi mestring og gjenkjenning.
- Bydelens barnehager og 1.-klasser fikk hver sin koffert våren 2020. Den brukes i 5-årsklubbene og de første ukene etter skolestart.
- Helsesykepleierne i bydelen fikk kofferten våren 2021.
- Kofferten iverksettes i alle barnehager og skoler i Stavanger kommune fra 2022. Overgangskofferten oppsto som et treårig prosjekt i Områdesatsingen Storhaug i 2019.

Fra barnehage til skole

Verktøy for gode overganger

Femåringene i Vassøy barnehage blir kjent med rim, regler, sanger og eventyr fra overgangskofferten. På skolen neste høst møter de alt det kjente og kjære fra kofferten igjen.

TEKST Guro Waksvik
FOTO Marie von Krogh

Pedagogisk leder Hege Simonsen åpner kofferten. Forventningsfulle femåringer følger med.

– Å se, Fuglefesten. Om flaggermusen som ville gå i bursdagsselskap, roper Anne Sofie.

– Ja, og han pakket inn marken som gave. Uten gave kom han ikke inn, sier Theo.

– Flaggermusen er våken hele natten. Han var så trett at han sovnet på do, sier Konrad.

– Da han gikk hjem, savnet han vennen sin. Stakkars marken, sier Leah.

Barna i Vassøy barnehage i Stavanger begynte i 5-årsklubben i slutten av august, og de er for lengst godt kjent med innholdet i kofferten. Simonsen synes det fungerer fint.

– Boka «Fuglefesten» fenger veldig. Vennskap, lek og bursdager er noe barna kan relatere seg til, sier hun.

Bare barna som går siste år i barnehagen, får oppleve kofferten.

– Vi brukte den i fjor også. I år er det en ny gruppe, derfor gjør vi det annerledes. Vi følger barnas initiativ og innspill, og finner stadig nye innfallsvinkler, sier Simonsen.

På skolen er det meste nytt og ukjent, men håpet er at koffertens innhold vil representere noe barna mestrer.

Vil favne alle, også de flerspråklige

– Hvilke erfaringer har kommunen med prosjektet så langt?

– Vi får tilbakemeldinger om at barna får et godt utbytte, sier Kjersti Kraft Fosmark, rådgiver for oppvekst og utdanning i Stavanger kommune.

Alle kommuner er pålagt å ha en plan for overgangen mellom skole og barnehage.

– Etter et møte mellom barnehager og skoler våren 2019 ble overganger fort identifisert som noe vi ville jobbe videre med. Etter hvert kom ideen om en overgangskoffert, sier Fosmark.

Målet er å favne alle barn, også de flerspråklige.

– Vi vet det tar fem til sju år å lære et nytt språk. Et barn som flytter til Norge vil trenge tid til å lære norsk, sier Fosmark.

Trenger verken kurs eller sertifisering

– Hvordan har pedagogene tatt i bruk kofferten?

– Den er lett å bruke, man trenger verken kurs eller sertifisering. Det viktige er metodikken. Pedagogene i barnehagene jobber med kofferten, mens pedagogene i skolene tar det et steg videre og bygger på noe som er kjent for barna. For ungene er det et konkret prosjekt som fungerer godt, forteller prosjektleder Marianne Lunde.

For å sikre det flerspråklige perspektivet ble prosjektstillingen lagt til Johannes Læringssenter, kommunens største skole med barnehage, barneskole og voksenopplæring for nyankomne flyktninger og innvandrere.

– Vi vet at flerspråklige barn kan være sårbare. Verken barna eller foreldrene kjenner systemene, og det skaper usikkerhet. Andre sårbare barn må også sikres en god overgang, sier Lunde.

Overgangskofferten inneholder en billedbok, et eventyr, fire plastdyr, et hoppetau med regla Finbeck og Fia, sangkort og et tipshefte. Hoppetauet er valgt for å forberede barna på frikvarteret. Even- >

I Vassøy barnehage er ungene oppslukt av eventyret Den lille røde høna og hvetekornene. I kofferten følger det med fire små leker, som inspirerer til rollespill.

Friminutt med hoppetau er populært i 1. klasse på Nylund skole. Dette har de øvd på i barnehagen og mestrer aldeles utmerket. Alice Angell-Olsen sveiver tauet.

tyret har parallell tekst på arabisk, og foreligger som lydfiler på kurdisk, tigrinja, urdu, somali og persisk. Nå jobbes det med å gjøre lydfilene tilgjengelige i en digital versjon av tipsheftet.

Brukes også av helsesykepleiere

Koffertene ble delt ut til alle skoler og barnehager våren 2020, og de ble tatt i bruk i barnehagene, på besøksdager i skolene og i førsteklassene ved skolestart. Nytt i år er at helsesykepleierne også bruker den. Ifølge dem blir barna glade når de ser kofferten.

– Selv om barna kommer fra forskjellige barnehager, er overgangskofferten en felles referanse. Vi håper pedagoger i barnehage og skole snakker mer sammen om hvordan de jobber med kofferten, sier Lunde.

Lunde ser kofferten blir brukt, og de får gode tilbakemeldinger.

– Ungene har vært opptatt av at de kjenner innholdet i kofferten fra før. Vi ser vi har lyktes med prosjektet. Vi har truffet et behov, sier rådgiver Fosmark.

Prosjektet er over i 2022. Da vil det foreligge en ny overordnet plan for overgang fra barnehage til skole i Stavanger. Ønsket er at kofferten skal inngå i planen.

– Vi ser den er en god lest å bygge videre på i hele kommunen, understreker Fosmark.

«Den har vi lest i barnehagen»

Ved Nylund skole ringer det inn til første time. 21 elever strømmer inn i klasserommet, setter seg på gulvet og ser oppmerksomt på lærer Alice Angell-Olsen. Hun åpner overgangskofferten og tar ut en bok.

Overgangskofferten er delt ut til alle barnehager og skoler i Storhaug bydel. – Barnehagene jobber med kofferten, skolene tar det et steg videre og bygger på noe som er kjent for barna, sier prosjektleder Marianne Lunde.

– Fuglefesten! Den har vi lest i barnehagen. Den handler om fugler, en mark og en flaggermus, sier Erling.

– Ja, den historien kan vi. Jeg husker det var en som hadde glemt å ha med gave i bursdagsselskap, sier Julia.

– Og en som ikke ble invitert. Det er slemt å ikke invitere alle, sier Edvard.

Barna har mye på hjertet, de er ivrige og begeistrete. Praten går i ett.

– Rekk opp hånda og vent på tur, oppfordrer Angell-Olsen.

Kofferten blir brukt i de fem førsteklassene på Nylund skole. Målet er å få den inn i årsplanene, slik at personalet tar eierskap i konseptet.

– Skolens ansatte har det ikke helt under huden ennå. Implementering tar tid, og det må holdes varmt. Overgangskofferten må bli noe som ikke kan velges bort, sier Angell-Olsen.

Hun er avdelingsleder for 1., 2. og 4. trinn ved Nylund skole og var med i arbeidsgruppen som utviklet kofferten.

– Dette er en god vei å gå. For en førsteklassing er det mye nytt. Klasserommet, lærerne, skolegården, ja, det meste. Følelsen av at dette er noe jeg kan, gir mestringsfølelse, sier Angell-Olsen.

Første skoledag ble hun skikkelig rørt. På grunn av pandemien var foreldre og barn samlet ute i skolegården. Da de skulle synge «Det e godt å ha någen» av Svein Tang Wa, kunne alle barna sangen fra før. Den hadde de lært i barnehagen.

Hoppetau og regle er gamle kjente

– Hvem vil være med på ringleken, spør Angell-Olsen.

Førsteklassingene på Nylund skole viser begeistring og gjenkjennelse når overgangskofferten hentes fram.

Overgangskofferten inneholder nøye utvalgte objekter til bruk for en god overgang mellom barnehage og skole.

Hender i været. De utvalgte reiser seg, så er de i gang. Også dette kan de fra barnehagen: «1 – 2 – 3. Ikke smile – ikke le – ikke vise tennene. 1 – 2 – 3.»

– Regla er enkel, også for de som ikke kan norsk. Det er bra med noe som er så lett at alle kan delta, forklarer Angell-Olsen.

Klokka ringer, nå venter frikvarter og lek. Angell-Olsen og Lunde samler ungene og sveiver i gang hoppetauet. Dette kan barna. Regla har de også lært. De stiller seg i rekke og venter på tur.

– Finbeck og Fia på landeveien dro, Finbeck hadde støvler og Fia hadde sko!

– Hoppetau er rimelig, gøy og inkluderende. I tillegg gir det god trening av koordinering og motorikk, sier Angell-Olsen.

– Overgangen blir lettere

For å sikre god faglig forankring har universitetslektor Gunn Helen Ofstad ved Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforsking deltatt i arbeidet med overgangskofferten. Hun presiserer at hun har hatt oppdraget som privatperson.

– Kommunen kontaktet meg våren 2019. De ville se på overgangen barnehage skole og ville ha meg med som fagkonsulent. Under et seminar for alle styrere og rektorer i barneskolen snakket vi om overganger generelt, og mer spesifikt om hvordan barnets beste kan ivaretas. Jeg nevnte overgangsobjekter som et tiltak for å skape overganger med mindre brudd for barna. Blir bruddet for stort, tar det tid før barnet faller til ro og kan lære, understreker Ofstad.

Hun har erfart at skolen ofte har lite kjennskap til hva barna har gjort i barnehagen. Ved å mestre rim, regler og leker i et trygt miljø i barnehagen, får de noe trygt å lene seg til når de begynner på skolen.

> «Målet med kofferten er å sikre at alle barn opplever noe gjenkjennelig og at det skapes rom for å bli med i lek og aktiviteter med andre. Overgangen blir lettere.»
>
> Gunn Helen Ofstad, universitetslektor ved Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforsking

– Målet med kofferten er å sikre at alle barn opplever noe gjenkjennelig og at det skapes rom for å bli med i lek og aktiviteter med andre. Overgangen blir lettere. Barna kommer til noe gjenkjennelig. Det skaper mestring, trygghet, deltakelse og inkludering, og minimerer risikofaktoren for å falle utenfor. Nå må også skolefritidsordningen (SFO) inkluderes. Mange begynner på SFO før de begynner på skolen, sier Ofstad.

Hver ting er valgt med omhu

Koffertinnholdet er ikke tilfeldig. Hver ting er valgt med omhu. Arbeidsgruppen har kommet med forslag, og Ofstad har gitt tilbakemeldinger.

– Innholdet er ikke satt for de neste ti årene. Det er en forutsetning at noe må byttes ut. De aller fleste bøker har «datostempling». På et tidspunkt begynner de å bli for gamle, sier Ofstad og tilføyer:

– Erfaringene er gode, kostnadene lave og konseptet er lett gjennomførbart. Å innføre kofferten på et overordnet systemnivå til hele kommunen vil få flere positive konsekvenser. I en stor kommune som Stavanger vil det alltid være barn som flytter til andre bydeler.

Noen startvansker tror hun det vil bli. Det tar tid å få en hel organisasjon til å forstå hvorfor de skal bruke kofferten som en del av praksisen i barnehage og på første trinn.

– At en stor kommune som Stavanger har sett behovet for å skape en god overgang med utgangspunkt i barnas opplevelse, lover godt. Jeg tror flere vil se nærmere på modellen og utelukker ikke at flere kommuner kommer etter, sier Ofstad.

«En tale skal ha en god begynnelse og en god avslutning, men først og fremst skal de to være så nær hverandre som mulig.»

George Burns (1896–1996), amerikansk komiker, skuespiller og forfatter

Småbarnsforeldre

Lærere tar lengst pappaperm

ILL.FOTO MOSTPHOTOS

Fedre i undervisningsyrker tar lengst pappaperm, mens ledere haster litt mer tilbake til kontoret.

Det viser undersøkelser fra Statistisk sentralbyrå for 2017. For øvrig er yrkesvariasjoner i lengden på foreldrepermisjonen små: Mens fedre i lederyrker i gjennomsnitt tok 53 dager med foreldrepenger, tok fedre i akademiske yrker ut 60.

Ved å studere de ulike yrkesgruppene enda nærmere fant man at lektorer og lærere i høyere utdanning i gjennomsnitt hadde 68 dager med foreldrepenger. Det er 20 prosent lengre enn gjennomsnittet, som var 56 dager. Lærere i grunn- og førskole tok i gjennomsnitt ut 61 dager, mens administrasjonsrådgivere tok 62. ©NTB

Skolemiljø

Dronning Sonjas skolepris til Sandnessjøen

En enstemmig jury har kåret Sandnessjøen videregående skole i Nordland som vinner av Dronning Sonjas skolepris for likeverd og inkludering 2021.

– Sandnessjøen videregående skole er en verdig vinner. Skolen utmerker seg med sitt langsiktige arbeid med inkludering og trygt og godt læringsmiljø, der de ser den enkelte elev og strekker seg langt for at elevene skal ha et fellesskap og en trygg skole, sier juryleder Inga Bostad i en pressemelding.

Sandnessjøen videregående har 450 elever og 110 lærere og ligger på Helgelandskysten i Nordland. Mange av elevene bor på hybel, og skolen arrangerer flere kveldsaktiviteter for alle elever på skolen. Skolen har tatt et stort ansvar for inkludering og integrering i samfunnet, og satser blant annet på norskopplæring som inkludering.

Sandnessjøen videregående skole strekker seg langt for at elevene skal ha et fellesskap og en trygg skole, heter det i juryens begrunnelse.

FOTO ARNE TØMMERVOLD, REKTOR

Prisen består av 250.000 kroner, et diplom og et kunstverk med tittelen «Vekst», signert dronningen. Dronning Sonja deler selv ut prisen på Sandnessjøen videregående skole 2. desember.

Kryssordløysing i Utdanning nr. 11

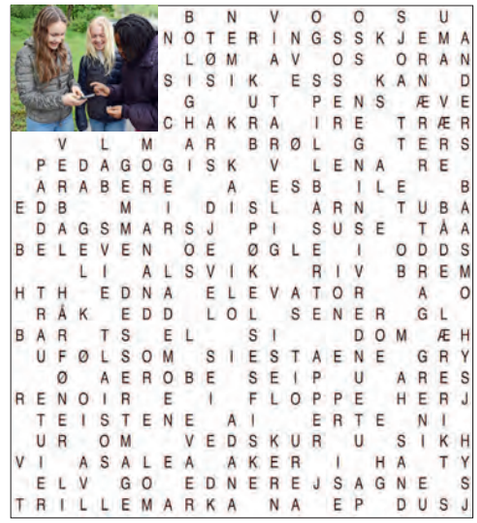

Vinnarane

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr. 11/2021 er Marta Sofie Vange, Vik, og Joran Kristoffersen, Gressvik, som vil få kvar sin boksjekk på kr 500. Vi gratulerer!

Sosiale medier

Slik avslører du en falsk konto

Ifølge en rapport fra Facebook selv utgjorde falske kontoer 5 prosent av de månedlig aktive brukerne i perioden april-juni i år.

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet gjennomfører Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) en kampanje for å få flere nordmenn til å tenke seg om før de klikker. Et hjelpemiddel er det blå verifiseringsmerket, som blant annet benyttes på Instagram og Facebook.

– Verifiseringsmerket som vises som en liten blå hake ved navnet på en profil eller en side på sosiale medier som tilhører en offentlig person eller et kjent merke, er det første du bør se etter dersom du tviler på om en nyhet er ekte eller falsk, eller om du mistenker at du har en svindel foran deg. Samtidig er det viktig å påpeke at ikke nødvendigvis alle kjente personer eller merker har en slik merking. Det er noe de må søke om å få, sier seniorrådgiver Eivind Reiner-Holm i NorSIS i en pressemelding. Mer informasjon om kampanjen finnes på nettsiden norsis.no/tenk

Kina

Privatundervisning på den svarte marknaden

I juli vart privatundervisning etter skuletid forbode i Kina. Men ambisiøse foreldre gjev ikkje opp.

TEKST Harald F. Wollebæk

Konkurransen for å få toppkarakterar og kome inn på det «rette» universitetet er stor i Kina. For å lette presset på både foreldre og barna deira har styresmaktene innført eit forbod mot privatundervisning etter skuletid. Men ifølgje den Hongkong-baserte avisa South China Morning Post finn foreldre privatlærarar som held fram med praksisen på illegalt vis.

Avisa har snakka med Michelle Su i Shanghai, som er ei av dei som ikkje bryr seg om forbodet. Ho er med på å betale for to privatlærarar, ein i engelsk og ein i fysikk, for sonen som går i 8. klasse og to elevar til. Ho seier til avisa at ho ikkje har sjekka om lærarane har kvalifikasjonane i orden.

– Det eg bryr meg om, er om dei er gode til å undervise, og om resultata til sonen min i desse faga blir betre eller ikkje. Det er alt, seier ho.

Styresmaktene vil slå hardt ned på ulovleg privatundervisning, og somme stader er det sett opp pengepremiar for dei som avslører personar som er innblanda i dette.

Professor Li Tao ved Universitetet i Changchun meiner etterspurnaden etter ekstraundervisning vil halde fram så lenge det er hard konkurranse om ettertrakta vitnemål.

– Mange av foreldra har sjølve hatt fordel av høg utdanning. Dei har økonomi til å tilsette privatlærarar og veit at ei god utdanning kan sikre barna deira mot å falle ned på eit lågare nivå i samfunnshierarkiet. For å dempe foreldra si uro for barna si utdanning må styresmaktene lære dei dei rette haldningane til utdanning og halde fram med å reformere utdanningssystemet, seier han til South China Morning Post.

Ein skule i byen Chengdu som spesialiserer seg på privatundervisning, er stengd på grunn av dei nye reglane.

FOTO CHINAIMAGES/SIPA USA/NTB

Latvia

Forbundsleiar vil la uvaksinerte undervise

Regjeringa i Latvia vurderer å innføre obligatorisk koronavaksine for blant andre lærarar. Spørsmålet har vekt heftig debatt. Leiar Inga Vanaga i lærarorganisasjonen LIZDA meiner det må vere nok å vise til ein negativ covid-test.

– Dersom vaksinen blir obligatorisk, er fleire hundre lærarar klare til å slutte i jobben. Det vil føre til eit endå større arbeidspress på lærarpersonalet, seier ho til kringkastingsselskapet LTV.

Ho synte til tal som viser at 74 prosent av tilsette i utdanningssektoren er vaksinerte eller har vore sjuke av covid-19.

Petit

ILL.FOTO STEPHM2506/ISTOCKPHOTO

Denne særegne bygda ligger litt utenfor allfarvei, noen kilometer ovafor Hurlum. Etter at Nye Veier la om den store, nye veien er det knapt noen som kommer innom Hurlumhei som ikke har noe der å gjøre. Og det har de færreste.

Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

Bygdas landhandleri holdt lenge stand mot de store kjedene, men til slutt ga ho Gunda seg i en alder av 87. Nye krefter kom til. Joker heter butikken nå, og den har endelig fått kunder, etter at de eldste og de fleste i bygda først ikke ville handle «en skit i detta tivoliet», som en av de trofaste kundene sa. De fleste er de eldste i Hurlumhei. Men mat må de ha, og kokekaffen de fortsatt får kjøpt, er garantert gått ut på dato. «Eldst er best!», det hadde Gunda oppe som plakat på veggen, og de tilfredse kundene får ennå kjøpt alt det gamle de vil ha.

Skolen i Hurlumhei startet atter opp igjen i høst, etter mange protestaksjoner og egne innslag på Dagsrevyen. Gammelrektoren kunne 23. august ønske de 14 elevene velkommen til nytt år. Hans 53. år som skolemester. Knasgaard liker å titulere seg slik. Ingen skal få avsette ham, det har bygdefolket klart sagt ifra for lenge siden. Sønnen Waldemar og svigerdatter Anette holdt også stand. De teoretiske fagene for Waldemars del, de mer praktisk-estetisk fagene som husstell, gymnastikk og håndarbeid er Anettes departement. Gamle, gode fag, slik som bestemt på skolemøtene med foreldrene. Det tryggeste er det vante, har Knasgaard sagt, og slik får det være. Han er formann i menighetsrådet òg, pluss at han stepper inn som prest de ganger det trengs. Egentlig hver søndag, siden prestejobben har vært ledig de siste tre årene.

Internett har ikke kommet til bygda, for slik styggedom vil de ikke ha med alt det fører med seg. Kommunestyret får bare vedta det de vil, men i Hurlumhei har de ingenting de skal ha sagt.

Det er mye styr i Hurlumhei. Nabokrangler har pågått over flere generasjoner om noen steingjerder. Det er «synna gutua» og «norda gutua». Nåde den som trør over på feil side, og spretne kviger og kalver som av og til kommer over, de blir der.

Guttungene får sprettert-trening av sine respektive, og jentene i sine foldeskjørt blir bedt om ikke å snakke til «døm andre». Slik har det vært i uminnelige tider, og en stakkars lærer som kom inn som vikar våren 2013, har ingen sett siden. Kjeppjagd fra bygda, og slik går det med de fleste som kommer.

Ingenting er slik det var, sier de mange steder. I Hurlumhei er allting slik det var, og det er de stolte av! Slik vil de ha det!

«De fleste er de eldste i Hurlumhei.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Fadervår i ny utforming

Skal «Fadervår» iføres en ny språkdrakt? Dette spørsmålet er blitt aktuelt i forbindelse med den nye bibeloversettelsen som Det Norske Bibelselskap arbeider med. […] Forslagene gjelder forandringer i innledningen og de tre første bønnene i Fadervår. I en av de tre versjonene er foreslått «Vår Far» i stedet for «Fader Vår». Et forslag går ut på å skifte ut «vorde» med «bli» i første bønn: helliget bli ditt navn.

Norsk Skoleblad nr. 43/1971

For 25 år siden
Samarbeid mellom Norsk Forskerforbund og Lærerforbundet

For bedre å kunne ivareta interessene til Lærerforbundets medlemmer i universitets- og høgskolesektoren er det nå inngått en intensjonsavtale om samarbeid mellom Norsk Forskerforbund og Lærerforbundet. På grunn av sterk motstand blant Lærerforbundets medlemmer i universitets- og høgskolesektoren ble det ikke inngått noen avtale om dobbeltmedlemskap i de to fagforbundene, slik Lærerforbundet tidligere har foreslått.

Skolefokus nr. 16/1996

Klimahusets seminarserie:

Bærekraft på timeplanen

Få faglig påfyll og inspirasjon til undervisning i bærekraft!

Annenhver måned inviterer Klimahuset til seminarserien Bærekraft på timeplanen. Serien er relevant for skoler og lærere og ledes av Marianne Guriby som underviser på Klimahuset.

Til seminarene inviterer vi skoler, forskere og ungdommer til å dele erfaringer og inspirerende tips til arbeid med det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling.

I neste episode av Bærekraft på timeplanen tar vi tempen på undervisningen og spør elevene om deres erfaringer og tips. Tre engasjerte elever fra barneskole, ungdomsskole og videregående skoler gir sine beste råd og utfordringer til Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

Følg med på nettsidene våre for fremtidige Bærekraft på timeplanen-arrangementer.

Mer informasjon finner du her:
www.nhm.uio.no/klimahuset/

Tid: Onsdag 27. oktober kl. 14.30

Sted: Møt opp i Klimahusets amfi eller følg sendingen digitalt.

Finn lenke til strømming og opptak av tidligere seminarer på nhm.uio.no.

Klimahuset er en del av Naturhistorisk museum ved Universitetet i Oslo. Vi har utstillinger om klima og klimaendringer, arrangementer med tema miljø, klima og bærekraft, og undervisningsopplegg for skoleelever i ungdoms- og videregående skoler.

UiO : Naturhistorisk museum

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ingeborg Tveter Thoresen

Tankevekkende om markedstenkningens pris

Fra fellesskole til konkurranseskole Markedsretting i grunnskolen – sentrale virkemidler og lokale erfaringer

Av Ingvill Bjordal og Cecilie R. Haugen
Universitetsforlaget
2021
258 sider

Dette er en viktig bok om konsekvensene av markedsliberalismens inntog i skolesektoren. Gjennom intervjuer med rektorer, lærere og foreldre fremviser forfatterne en urovekkende virkelighet i Høyres skolepolitiske flaggskip: Oslo-skolen.

Fellesskolen har vektlagt skolens sosiale og kulturelle funksjon. Kunnskapsløftet har imidlertid i praksis snevret inn oppgaven gjennom vektleggingen av fagene, norsk, matematikk, naturfag og engelsk, og grunnleggende ferdigheter. Dessuten ses utdanning, som boka viser, i økende grad som et individuelt gode. Det er stor politisk enighet om reformen. Den har vært debattert. Men ifølge Bjordal og Haugen er det lite forskning om hva som faktisk skjer i skolen når læreplaner tolkes og omsettes i praksis. Det har de tatt fatt i.

Forfatterne gir ikke et totalt bilde, men viser konsekvenser av en rekke skolepolitiske virkemidler som «fritt skolevalg», «offentliggjøring av resultater» og «stykkprisfinansiering», der pengene følger eleven, samt «resultatbasert lederlønn» og hvordan det endrer det pedagogiske arbeidet. Denne markedsrettingen de siste to tiår gir ikke hva den lover med hensyn til sammensatte utfordringer som likeverdig opplæring, styrket integrering og tilpasset opplæring. I boka løftes en viktig problemstilling fram: Er skolen på vei fra fellesskole til konkurranseskole? Det skjer etter at forskerne har sammenholdt bokas perspektiver gjennom grundige analyser og drøftinger.

Problembeskrivelsene er klare. Med godt språk og tydelig tankeføring drøfter de «hvordan utdanningssektoren endres og utfordres med nyere styringsformer». Målgruppen er politikere og skoleledere, studenter og andre med interesse for skolepolitikk.

Endringen av fellesskolen viser seg som gjennomgripende. Vår fremste skolehistoriker, Alfred Oftedal Telhaug karakteriserer endringen som et paradigmeskifte, forberedt gjennom moderniseringen av staten gjennom tre tiår, med målstyring og styringsfilosofien New Public Management (NPM).

Bjordal og Haugen er forskere ved Institutt for lærerutdanning ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Med bakgrunn i egen forskning viser de at motsetninger oppstår mellom politikernes intensjoner og mulige følger når plan møter praksis. Endringer skjer når intensjoner tolkes, filtreres og settes ut i livet gjennom hierarkiske styringsstrukturer med markedsrettingens virkemidler.

Konkurransemekanismer som fritt skolevalg, (en inntaksmodell som ivaretar individets rettigheter til å velge), gir polarisering mellom skoler. Noen skoler blir «vinnere», andre blir «tapere» i kampen om elever. I materialet omtaler rektorer skoler som «hvite og «brune». Noen skoler har en konsentrasjon av lavinntektsfamilier. Lærere ser derfor fattigdomsproblematikken på nært hold, og skoler opplever «elevflukt». Det kan også henge sammen med offentliggjøring av resultater. Særlig inntrykk gjør det at konkurransemekanismer korrumperer. Resultater pyntes ved «juks», trimming før prøver på bekostning av tid til andre fag, eller at elever som med svake resultater, ikke tas med når prøver avholdes. Når lønn kobles til resultater, kan dette skje. At stykkprisfinansiering bidrar til forskjeller i skolens økonomi, går ut over tilbud til svake elever som mister (lovpålagt) individuell oppfølging, (jf. kapittel 3, Elevøkonomien).

Boka har fire deler. Forskerne er felles om innledning og avslutning. Bjordal står for delen «Konkurransemekanismer og utdanning», og Rønning Haugen er forfatter for «Resultatstyring og pedagogisk kultur». Innledningen gir et utdannings-politisk bakteppe som klargjør begrepene som

Forfatterne gir ikke et totalt bilde, men viser konsekvenser av en rekke skolepolitiske virkemidler som «fritt skolevalg», «offentliggjøring av resultater» og «stykkprisfinansiering», der pengene følger eleven, samt «resultatbasert lederlønn» og hvordan det endrer det pedagogiske arbeidet.

ILLUSTRASJONSFOTO JØRGEN JELSTAD

«Resultater pyntes ved 'juks', trimming før prøver på bekostning av tid til andre fag, eller at elever som med svake resultater, ikke tas med når prøver avholdes.»

brukes og styringsfilosofien, NPM, samt hvorfor markedstenkning med profittmaksimering som formål ikke er sakssvarende i skolen.

De viser at gjennom markedsretting utfordres og endres fellesskolens mål, sosiale og kulturelle, med både danning av individet og kvalifisering og med ideen om like muligheter for alle og derigjennom samfunnsbygging.

I boka vises at målene innsnevres ved måling av resultater, OECDs PISA-test, kombinert med nasjonale og lokale prøver og tester. Det har etablert konkurransetenkning i skolen. Verre er det at pedagogikken perverteres gjennom «undervisning for testing». Når det målbare får oppmerksomhet i hierarkiet, faller også vesentlige sider ved skolens oppgave og arbeid med andre fag ut av interessefeltet. Rektorrollen og lærerrollen endres også, samt samspillet og relasjonene i skolesystemet, når lojaliteten blir vendt til ledelsesstrukturen.

At Oslo-skolen er studert nærmere, er interessant fordi Oslo har innført virkemidler som til sammen kan «forstås som et uttrykk for markedsretting». Riktignok rettes oppmerksomheten også mot «den politiske begrunnelsen for innføring av konkrete politiske virkemidler», men boka viser «hvordan disse virkemidlene «virker» og forhandles lokalt i ulike skoler.» Allmennheten har, gjennom mediene fått del i noen av konsekvensene gjennom «Malkenessaken» og ved at uenigheten mellom den rødgrønne politiske ledelsen og etatens øverste administrative leder, Astrid Søgnen, ble offentlig.

Forfatterne står i en kritisk tradisjon. De redegjør for metoder og teorier. Framstillingen er transparent. Materialet presenteres i tabeller og illustrerer teksten. Boka er et «varsku» for både skolepolitikere og allmennheten om hva som skjer på skolefronten. Bjordal og Haugen viser at politikere trenger forskningens funn. I lys av fellesskolens oppdrag fremstår konsekvensene av aktuelle skolepolitiske virkemidler som et opprørende svik mot elever og foreldre. Boka bør derfor leses av alle med interesse for skole og skolepolitikk.

Offentlig sektor ph.d.:

Nye muligheter for faglig fordypning og kunn

Silje Bringsrud Fekjær
professor ved Senter for profesjonsstudier, Oslo Met – storbyuniversitetet

Sølvi Mausethagen
professor ved Senter for profesjonsstudier, Oslo Met – storbyuniversitetet

Tine Sophie Prøitz
professor ved Handelshøyskolen, Universitetet i Sørøst-Norge

Doktorgrad gjennom offentlig sektor ph.d.-ordningen har gitt ansatte i utdanningssektoren en ny mulighet for faglig fordypning som kandidatene selv forteller at de setter stor pris på.

Arbeidsgiverne er synlig stolte av sine ph.d.-kandidater, og de opplever at de sprer kunnskap i organisasjonen og gir dem praksisnær og nyttig forskning. Men den nye offentlig sektor ph.d.-ordningen har også utfordringer. Spesielt ser det ut til å være behov for å utforme nye stillinger til de ferdige kandidatene, så de kan bli værende i skolen og utdanningssektoren.

Fra 2014 har offentlig ansatte fått en ny mulighet for langvarig faglig fordypning. Offentlig sektor ph.d. innebærer at den ansatte frikjøpes for å drive med forskning og studere til den høyeste utdanningsgraden, ph.d. Kandidaten kan jobbe med forskning på heltid i tre år, eller beholde noen av sine tidligere arbeidsoppgaver og strekke perioden enda lenger. Målet er at arbeidet skal resultere i en godkjent doktorgradsavhandling, hvor kravene tilsvarer en vanlig ph.d.

Forskningen skal altså oppfylle standardkravene til akademisk nivå, samtidig som den skal være relevant for praksisfeltet. Målet med ordningen er også å øke samarbeidet mellom akademia og offentlig sektor, og at kandidatene skal fortsette å jobbe i offentlig sektor etterpå, slik at de kan bidra med forskerkompetanse inn i virksomheten de arbeider i. Innenfor utdanningssektoren vil dette primært være skoler eller kommuner/fylkeskommuner. Ordningen finansieres av Kunnskapsdepartementet i samarbeid med arbeidsgiver. En del av prosjektene innenfor utdanningssektoren er øremerket for lærere. Av totalt nær 30 kandidater som var en del av ordningen ved utgangen av 2020, var litt under halvparten lærere i grunnskolen og videregående.

På oppdrag fra Utdanningsforbundet har vi undersøkt hvordan offentlig ph.d.-ordningen fungerer i utdanningsfeltet; innenfor skolen, barnehagen og i kommuner og fylkeskommuner. Vi har intervjuet representanter for alle de sentrale aktørene innenfor ordningen: kandidatene selv, arbeidsgiverne og veilederne. I tillegg har vi lest prosjektskissene, og sammenlignet med norsk og internasjonal forskning om ph.d. og tilsvarende ordninger.

Våre funn tyder på at kandidatene selv i hovedsak er godt fornøyde med ordningen. De er motiverte av muligheten til å fordype seg faglig over tid, og av å kunne jobbe med relevant forskning som de håper kan bidra til å løse utfordringer de har møtt i praksis. At ordningen også skal gi dem selv en formell ph.d.-grad, er for de fleste mindre viktig.

En del av kandidatene opplever det som utfordrende å skulle gå fra å være en «ekspert» som er trygg i sin rolle som lærer, barnehagelærer eller leder, til å være en «novise» innenfor forskningsverdenen. Noen av kandidatene synes også det er vanskelig å bli integrert i det akademiske arbeidet, mens andre i større grad oppgir at de får til kombinasjonen av praksisnærhet og å tilpasse seg det akademiske systemet og -standardene. Det ser også ut til at «brobyggingen» mellom praksisfeltet og akademia hovedsakelig går én vei. Mange forteller at de lykkes med å løfte perspektiver fra forskningen inn i praksisfeltet, som aktive formidledere innenfor sitt eget felt. Kandidatene ser ut til å ha kommet kortere med å løfte perspektiver fra praksisfeltet inn i akademia, og at de kan møte skepsis fra akademia dersom de blir «for» praksisorienterte.

Også fra veilederne hører vi historier om at overgangen fra praksisfeltet til akademia kan være utfordrende. Det er imidlertid verdt å merke seg flere historier om det motsatte: Mange av veilederne ser kandidatenes bakgrunn fra praksisfeltet som en ressurs i arbeidet med doktorgraden. Det samme synet finner vi hos arbeidsgiverne: Nettopp kandidatenes doble tilknytning til praksisfeltet og forskningen gjør at forskningen deres oppleves som verdifull for arbeidsgiverne, og at kandidatene ses som unike formidlere ovenfor kollegaer og andre i utdanningssektoren. Arbeidsgiverne er stolte av «sin» kandidat, og av at organisasjonen har fått til denne tunge satsingen på

«Våre funn tyder på at kandidatene selv i hovedsak er godt fornøyde med ordningen.»

nskapsutvikling i skolen

forskning og kompetanseheving. De er opptatt av å beholde og nyttiggjøre seg av kompetansen på egen arbeidsplass, men har på dette tidspunktet ikke klart for seg hvordan det skal fungere i praksis.

Ønsket om å beholde kandidatene innenfor utdanningssektoren finner vi igjen hos alle aktørene innenfor ordningen. Kandidatene selv vil også helst fortsette i sin egen organisasjon etter doktorgraden. De er imidlertid opptatt av å få stillinger der de kan beholde deler av sine tidligere arbeidsoppgaver, samtidig som de får mulighet til å forske og å formidle forskning. Forslag om stillinger som «forskerlærer», hvor undervisningen kombineres med forskningsoppgaver, møter stor interesse. Flere av offentlig sektor-kandidatene nærmer seg tiden for ferdigstillelse. Det å få på plass slike stillinger er avgjørende for om ordningen kan sies å ha lyktes, både målt ut fra den offisielle målsettingen og sett ut fra hva aktørene i ordningen selv synes er viktig.

Mens lignende ordninger har støtt på utfordringer i andre land (inkludert Sverige), tyder vår undersøkelse på at ordningen med offentlig sektor ph.d. i Norge i stor grad ser ut til å lykkes med å oppfylle intensjonene: Å tilføre forskerkompetanse til offentlig sektor, frembringe kunnskap som både møter kravene i akademia og er nyttig for praksisfeltet, og å øke samarbeidet mellom praksisfeltet og akademia. At stadig flere søker seg til ordningen, tyder også på at lærere, barnehagelærere, faglig ansatte og arbeidsgivere ser ordningen som en attraktiv mulighet. Hvorvidt prosjektene også kommer til å fullføres i tide og i det hele tatt å komme i mål, er det imidlertid for tidlig å konkludere om. Fullføring har ofte vært et problem for andre doktorgradskandidater. Hvis offentlig sektor ph.d.-ordningen skal lykkes i lengden, er det også grunn til å se nærmere på hvordan man får til samarbeidet mellom praksisfeltet og akademia. Det gjelder både underveis i løpet og etter at kandidatene har disputert og formelt er kvalifiserte både som forskere og praktikere.

Kopinor

DET LILLE **EKSTRA**

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole

Berekraftig utvikling

Utfordringar og forslag til pedagogiske tilnæ

André N. Haave
nyutdanna pedagog
FOTO PRIVAT

FN definerer berekraftig utvikling som «ei utvikling som møter dagens menneske sine behov samtidig som vi sikrar behova for komande generasjonar». Vi seier at utviklinga er berekraftig når det er likevekt og samsvar mellom økonomi, sosiale forhold og natur og miljø.

Måla i læreplanen har tre hovudmålsettingar:
1) Elevane skal lære om samanhengar mellom personlege val, samfunnet og tolegrensene i naturen og miljøet, 2) om samanhengane mellom økonomi, sosiale forhold og natur og miljø i fortid og notid, lokalt, nasjonalt og globalt, og ut frå ulike perspektiv, til dømes majoritetsperspektiv og urfolksperspektiv.
3) Elevane skal i tillegg utforske sider ved berekraftig utvikling, studere mennesket sin innverknad på natur og miljø og drøfte korleis vi kan nå berekraftsmåla.

For å nå målsettingane i den nye læreplanen må myndigheiter og skuleeigarar ta eit overordna ansvar med å starte, gjennomføre og evaluere dette utviklingsarbeidet. Myndigheitene må informere og følgje opp skulane med konkrete ressursar og framgangsmåtar slik at dei kan gjennomføre endringsarbeidet og tilby nødvendige midlar til rettleiing, kompetanseheving gjennom kurs, til dømes ved universiteta eller høgskulane og tilby læringsressursar for både lærarar og elevar. For å lukkast må dei tilsette i skulen sjølvsagt også vere klare og motiverte for å starte, gjennomføre og å følgje opp endringsarbeidet. Det er difor viktig at skuleleiingane samarbeider tett med lærarane og at dei deler felles mål. Dette krev at både skuleeigarane, leiingane og lærarane er motiverte og engasjerte.

«For å nå målsettingane i den nye læreplanen må myndigheiter og skuleeigarar ta eit overordna ansvar med å starte, gjennomføre og evaluere dette utviklingsarbeidet.»

Forslag til tverrfaglege undervisningsopplegg

Samfunnsfag, Norsk og Naturfag
Tren Tanken: Finne samanhengar
Gruppearbeid, 3–4 elevar: Elevane sit saman i grupper på tre til fire elevar i kvar gruppe. Gruppene får ein konvolutt kvar med eit tredelt nøkkelspørsmål og tretti setningar frå tre artiklar om økonomi, sosiale forhold og natur og miljø.

Kvar gruppe vel ein ordstyrar, ein skrivar og ein som skal presentere gruppa sine svar for klassen. Elevane byrjar med å sortere setningane og å legge dei i kronologisk rekkefølgje. Så arbeider dei å svare på nøkkelspørsmålet og noterer setningar og stikkord samtidig som dei tenkjer over korleis dei løyser oppgåva (framgangsmåten) og noterer noko om det også.

Målet er at elevane skal lære om berekraftsmåla sine tre hovuddelar, korleis desse heng saman og kva vi må gjere for å nå dei, samtidig som dei også lærer korleis dei tenkjer når dei arbeider med oppgåva (metakognisjon) og kan samanlikne framgangsmåtar med resten av klassen.

Etter ein halvtime gjennomfører lærar ei såkalla debrifing, ei oppsummering der gruppene presenterer svara sine og refleksjonar om korleis dei arbeidde for resten av klassen.

Opplegget vert avrunda med at ein syner videoen «Why Biodiversity Is So Important», som handlar om samanhengar mellom økosystema og korleis mennesket påverkar dei og Netflixvideoen «How to Save Our Planet» om viktige tiltak for å sikre ein levedyktig natur og eit berekraftig miljø. Begge videoane ligg til gratis bruk på YouTube.

Samfunnsfag og norsk

Kreativ og positiv omskriving av ein krevjande situasjon for naturen og miljøet
Individuelt arbeid med samtalar i grupper med to eller tre elevar: Kan positive fortellingar og omskrivingar om natur og miljø snu dagens katastrofale fokus på natur og miljø og gi håp og nye løysingar?

I boka «Practical Fairytales for Everyday Living» finst det mange små historier inspirert av teorien om generell semantikk og som kan nyttast til å skrive nye og meir positive fortellingar om natur og miljø og til å snu eit katastrofefokus på natur og miljø, som er avgjerande for å halde oppe motet og motivasjonen hjå både elevar og samfunnet kring skulen.

I fortellinga «Don't Worry, Be Happy!» får vi treffe forskingssjefen Mr. Jenkins som til slutt

ermingar

greier å få den grådige næringslivsleiaren Mel Moneygrubber med på tanken om å auke firmaet sine inntekter ved å satse på berekraftig energi.

Læraren les historia for klassen og elevane arbeider i grupper på to eller tre. Dei får tre spørsmål til teksten som dei løyser saman i gruppene. Ein av elevane noterer korte setningar og/ eller stikkord, som dei legg fram for klassen etterpå. Etter at gruppene har presentert svara sine, skriv elevane eigne gode klimafortellingar, som dei kan levere inn til vurdering med eller utan karakter.

Målet med dette opplegget er, som alt nemnt, å halde elevane sitt mot og motivasjon oppe og å hindre «klima-apati», bagatellisering eller likegyldigheit. Til sistnemnde kan ein til dømes identifisere typiske hersketeknikkar og argumentasjonsbristar (manglande logiske oppfatningar, meiningar), med meir.

Samfunnsfag og kunst og handverk

Kreativ oppgåve med avfall og gjenbruk av kunst
Individuelt arbeid eller gruppearbeid, to–tre elevar: Læraren viser elevane FN sine sytten berekraftsmål. Gruppene vel kvart sitt mål som dei vil lære meir om. Før elevane lærer om målet sitt, lagar dei kvar si problemstilling som dei skal uttrykkje visuelt i form av kunst eller ei anna kreativ uttrykksform (til dømes video). Elevane får velje mellom ulike kreative uttrykksformer og skal ikkje svare på oppgåva skriftleg, men uttrykkje svara sin gjennom kreativ bruk av gjenbruksmaterialar (tallerkar, keramikk, glas, tekstilar, papir). Dei kan nytte ord og bokstavar frå aviser eller tidsskrift og lage mindre kollasjar. Når alle elevane har fullført prosjekta sine, skal dei prøve å tolke dei andre elevane sine visuelle uttrykk. Elevane noterer ned tolkingane sine og gir presenterer kort det dei har laga slik at dei andre kan samanlikne tolkingane sine med kunstnarane sine eigne målsettingar. Opplegget kan tilføre samfunnsfaget variasjon og halde oppe elevane sin motivasjon i det vidare arbeidet med berekraftig utvikling

Samfunnsfag og naturfag

Utforsking av samanhengar mellom samfunn, kultur og natur
Gruppearbeid: Berekraftig utvikling er eit omfattande tema med mange ulike samanhengar, til dømes mellom økonomi, historie, geografi, samfunn, kultur og natur.

Læraren presenterer seks eller sju ulike fagområde med tre ulike perspektiv i kvar, til dømes økonomi versus natur og miljø, fortid versus notid, majoritetar versus minoritetar. Elevane set seg i grupper, vel den emne og perspektiv-kombinasjonen dei vil studere og lagar problemstillingar som dei finn svar på og legg fram for klassen.

Problemstillingar for prosjektarbeid og/ eller diskusjonsoppgåver

Korleis kan vi auke sjølvforsyninga her i landet med lokalprodusert mat gjennom eit heilt år?
Kva for mat kan vi leve av året rundt?
Er norsk landbruk, industri og arbeidsliv generelt sett berekraftig? Kva for type landbruk, industri og yrkesgrupper er mest berekraftige og kva for nokre er minst berekraftige?
Kva for energikjelder er mest berekraftig når det gjeld økonomi (investeringar og avkasting), naturen og miljøet, nye vindkraftturbinar eller oppgraderte vasskraftanlegg? Andre?

Lekser

Lekser bør vera tilpassa den einskilde

Temaet lekser dukkar opp med jamne mellomrom, sist no framfor valet 2021. Det går gjerne på ulike frieri som å opptre som snill mot borna, og redsle for at somme vert flinkare enn andre. Me er vel som samfunn avhengig av at nokre vert flinkare enn andre, både i teori og praksis.

Det er likevel viktig å drøfta innhaldet i leksene. Dei bør vera tilpassa den einskilde, og ikkje som mora utbraut: «Har dei ikkje funne X enno? Den leita dei etter då eg gjekk på skulen og!» Meininga er ikkje at foreldre i ulik grad skal slita med å forstå problema eller metodikken.

I diskusjonen vert gjerne to viktige moment i leksearbeidet gløymde:

1. Hjernen vår er slik at det me skal læra, må gjentakast. Fyrste gongen rett etter det er lært, seinare med lengre mellomrom. Det kallast repetisjon. Leksa kan vera ein slik repetisjon, ikkje eit slit med å forstå noko nytt.

2. Vår tids utfordring er gjerne tid. Foreldre og born driv på med kvar sitt, og kontaktpunkta vert færre. Leksene kan vera eit møte mellom foreldre og born. Dette er ein verdi i seg sjølv og eit viktig tillegg til læringa.

Lukke til med leksearbeidet!

Steinar I. Bergo | pensjonert lektor

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker. Se vår forfatterveiledning her: utdanningsnytt.no/247121

Leksene kan vera eit møte mellom foreldre og born. Dette er ein verdi i seg sjølv og eit viktig tillegg til læringa, skriv Steinar I. Bergo.

ILL. LARS AURTANDE

Solidaritetsarbeid

Operasjon Dagsverk som ressurs i undervisningen

Årets Operasjon Dagsverk (OD) går av stabelen 4. november, og vi får allerede meldinger fra lærere som har planlagt fantastiske og lærerike måter for å gjennomføre OD. Mange har spørsmål om stort og smått. Ett av spørsmålene det er ekstra gøy å svare på i år, er hvordan OD kan knyttes til undervisningen.

Med de nye læreplanene skal skolen undervise og engasjere elevene slik at de kan handle aktivt og bevisst for å bidra til en bedre verden. Målet er å bygge håp for fremtiden og vise at innsatsen til hver enkelt har betydning. Dette er knyttet til ønsket om aktive elever som utforsker, stiller spørsmål, skaper og deltar sammen, som er tydelig til stede i hele læreplanverket, og helt essensielle når skolen underviser om tverrfaglige temaer som bærekraftig utvikling.

At ungdom ser at deres valg og innsats har betydning, er noe av det viktigste vi i OD ønsker å formidle til elevene. Vi tilbyr undervisningsressurser i tråd med de nye læreplanene og tverrfaglige temaene, med ønsker om å bidra til engasjement for bærekraftig utvikling. Årets OD støtter ungdom i Sør-Afrika i samarbeid med KFUK-KFUM Global. Sør-Afrika er et av verdens mest urettferdige land, hvor noen få blir født med fordeler, mens resten må kjempe dobbelt så hardt for å lykkes i livet. Kampanjen setter søkelyset på at alle trenger å bli sett; både sosialt, på skolen og av samfunnet. Ungdom fra ulike bakgrunner møter ulike utfordringer i en urettferdig verden, og vi har mye til felles. Årets OD er blant annet relevant for undervisning om apartheid, inkludering og demokrati i lys av FNs bærekraftsmål 4 – God utdanning, 5 – Likestilling mellom kjønnene, og 11 – Bærekraftige byer og lokalsamfunn.

OD-dagen er et konkret handlingsalternativ for ungdom som ønsker å gjøre noe med global urettferdighet. Å jobbe på OD-dagen er et aktivt valg elevene selv tar, og dermed en måte for å praktisere påvirkningsarbeid og styrke elevers demokratideltakelse.

Ungdom skal styre verden i fremtiden. Ungdom er eksperter i det å være ung. Lærere er eksperter i sitt fag og det å sette læreplanene ut i livet. Sammen oppfyller vi skolens samfunnsoppdrag. I en verden som konstant utvikler seg, er det kanskje viktigere enn noen gang?

Hedda Oven Halvorsen
leder i Operasjon Dagsverk

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på **debatt@utdanningsnytt.no.** Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

Ny regjering

Kjære Jonas

Gratulerer med valget. Dere klarte det! Med en stødig valgkampanje, gode ord og lovnader om hva som skal bli bedre, banes nå veien for det arbeidet dere har i vente. Her kommer et ønske fra en nedslått, men standhaftig, barnehagelærer på vegne av kollegaer i feltet og de som berøres av vårt arbeid daglig: Ikke skuff oss nå!

Dere har snakket om satsninger rundt økt bemanning og økt kompetanse blant personalet som ivaretar våre barn og unge. Dette er en satsning vi har hørt om før, og vi gleder oss til å se at akkurat dere vil bli partiet som får det til.

Dere har snakket om å få strengere rammer rundt hvem som tas inn som vikarer og hvor lista burde ligge for hvem som burde, eller ikke burde, jobbe med barn. Dette er viktig, og det blir fint å se hvordan dere løser dette. Vi gleder oss!

Dere har snakket om at pengene til private barnehager skal rettes mot barna og ikke egen profitt for bedriftene og deres investorer. Dette er et stort og nødvendig steg for å sikre demokrati, mangfold og likestilling. Tre ord dere som parti lener dere godt på.

Ikke glem oss i forhandlinger når temaene er lønn og arbeidsvilkår. Husk å se oss når pengesekken åpnes og midlene vi har blitt lovet i flere år, igjen ser ut til å glippe. Ha oss i bakhodet og vær vår stemme når valgene skal tas og rommet fylles av meninger og høye stemmer. Se oss og hør oss, selv om valgkampanjen nå er over. Gi oss lønna vi fortjener og en arbeidssituasjon som vi klarer å stå i over lenger tid. Dere ønsker å bevare oss i jobbene våre, og vi ønsker det samme. Men motivasjon og lidenskap for barn og utdanning, kombinert med dårlig samvittighet er ikke midler vi kan kjøre på i evig tid. Nå er det tross alt vanlige folks tur.

Vi gleder oss til å se alt dere vil klare framover. Vi følger med.

Maja Mæland Bergan
organisasjonstillitsvalgt
Utdanningsforbundet Bærum

Lesevansker

Masseundersøking som påberoper seg å avdekke dysleksi

Nødvendig grovkartlegging av lese- og skrivevansker i store elevgrupper trenger gode redskap. Gjennom faste rutiner for masseundersøking kan en effektivt oppdage hvilke elever som trenger ytterligere kartlegging og eventuelt diagnostisering for å avdekke dysleksi. Men vegen ut av uegna screeningmateriell i norske skoler har vært lang og kronglete, og den har ikke funnet en fast form ennå. Lesesenteret, Logometrica og andre (SOL; systemet /verktøyet Systematisk Observasjon av Lesing) har gjennom årene kommet med gode bidrag til enkeltprøver og brede kartleggingsprosjekt. Fremdeles står vi imidlertid uten en felles mal for screeningprøver, en mal for skoler over hele landet. Variasjonen er tvert imot stor, og mye tas fremdeles frem av gammel vane; det «sitter i veggene» og gir et innbilt resultat av leseferdighet og ord pr. min.

Det er derfor kjærkomment at både Lesesenteret, universitetsmiljøer og andre tar utfordringen med fortsatt å utvikle nytt materiell for masseundersøking. Det som ikke er greit, er når dette materiellet frontes med merkelapper som forfører og villeder mer enn veileder; at materiellet gir seg ut for å være noe det ikke er.

Et eksempel på dette er screeningprøvene Literate. Disse markedsføres for tiden i høyt tempo, og her oppvises nettopp en slik runddans i begreper som bidrar til å villede brukerne (lærere og foresatte). En veksler fritt mellom screeningtest og dysleksitest, selv om en test for masseundersøking aldri kan bli en diagnostisk test. I annonsen heter det: «Hvordan kan man vite at man har dysleksi?» Dernest følger omtale av prøvene som angivelig skal kunne gi denne vissheten. Faktisk står det i klartekst at en kan «bruke Literate dysleksitester for avdekking av dysleksi …».

Men en screeningprøve er ikke et diagnostisk verktøy. En screeningprøve kan ikke brukes for å fastsette en dysleksidiagnose. Dysleksi er derfor ikke et begrep en kan strø om seg med etter en screeningprøve. Gjennom de siste 20 åra har Logos-testen befestet sin særstilling i norske skoler, og ved pedagogisk-psykologisk tjenestekontorer, som den klart beste diagnostiske testen til å avdekke dysleksi. Da kan en ikke gi skolene inntrykk av at tester for masseundersøking gir samme type dyslektiske avklaringer.

Fremdeles står vi uten en felles mal for screeningprøver, en mal for skoler over hele landet, skriver Eigil Bele.

ILL. TONE LILENG

Også en annen liknende misvisning finner en på hjemmesiden til Literate. Her heter det for eksempel at «De statistiske beregningene fra normeringsstudien viser at den i 90 prosent av tilfellene greier å skille individer med mulig dysleksi og individer uten dysleksi.» Mange vil lese dette som at testen i 90 prosent av tilfellene identifiserer dysleksi korrekt. Men det er ikke dét det står. Det står kun at det er 90 prosent sannsynlighet for at elever med dysleksi inngår i den gruppen som identifiseres med testen. Altså er Ordkjedetesten minst like effektiv, og den vet vi har svært høy reliabilitet og validitet. Men det er fremdeles ikke det samme som å identifisere dysleksi!

Så derfor, professor Trude Nergård Nilssen, litt ryddig anstendighet i begrepsbruken, takk!

Eigil Bele | leksolog, 40 års erfaring i skoleverket og pedagogisk-psykologisk tjeneste (leksolog: spesialpedagog med spesialisering i lesevansker)

Fordommer og stereotypier

«Mange land i Afrika

Hvilke fordommer og stereotypier har vi om Afrika i dag, og hvor kommer de fra?

I Salto 2 (Elevbok A), leseboken i norsk mange andreklassingene får utdelt av skolen, står det på side 47: «Mange land i Afrika har ikke kyst eller innsjøer. Det er lite nedbør og mye sol». For det første er dette misvisende om Afrikas geografi: 38 av Afrikas 54 land har kystlinje, og Viktoriasjøen, som Uganda, Kenya og Tanzania grenser til, er verdens nest største ferskvannssjø, og bare én av mange store innsjøer på det afrikanske kontinentet. For det andre er denne setningen en del av en fortelling som bidrar til negative stereotypier om kontinentet Afrika.

Temaet for leseleksen etter høstferien er vann, og elevene skal lese to sider. På den ene siden står det om Norge:

«Norge har en lang kyst og mange innsjøer.
Vi har mye nedbør.
Derfor kan vi bruke mye vann.

Vi kan bade i store svømmebasseng.
Vi kan sprute med vannpistoler.
Vi kan kaste vannballonger.
Vi kan løpe i vannsprederen.
Vi er heldige.»

Til denne teksten er det tre bilder av sprutende vann, barn som leker med vann, og et barn som svømmer.

På side 2 står setningen jeg allerede har kommentert. Videre kan vi lese at i Afrika (som vi kan få inntrykk av er et land, siden det på forrige side handlet om ett land: Norge) har lite nedbør og mye sol. Deretter får elevene lese om Zenaba som bruker mange timer på å gå til nærmeste brønn. Der er det lang kø, og pumpa er dårlig. Det tar fire timer å gå til vannpumpa, tre timer å fylle kannene og fire timer å gå hjem igjen.

Bildet på denne siden er av en afrikansk kvinne som bærer en kanne med vann på hodet.

Hva lærer egentlig andreklassingene når de leser dette? Jo, i Afrika er det tørke, og man må bruke hele dagen på å hente vann i brønnen, mens i Norge har vi så mye vann at vi kan leke i vannsprederen. Vi er heldige, og de har det bare vanskelig.

Ja, det er flere land i Afrika som opplever tørke. Men det er det også i Europa, og noen ganger også i Norge, som i sommer.

Det disse tekstene i Salto 2 bidrar til, særlig når

har ikke kyst eller innsjøer»

de er satt opp mot hverandre på denne måten, er å reprodusere allerede eksisterende stereotypier om det afrikanske kontinentet, og ikke minst en styrking av fortellingen om hvor heldige vi er som får bo i Norge. Tekstene bidrar heller ikke til å forklare hvorfor det i noen land i Afrika er problemer med tilgang til drikkevann.

Jeg har holdt flere titalls seminarer om globalt medborgerskap for 18-20-åringer. De gjenforteller akkurat disse historiene om Afrika, og om Norge, fordi de har hørt dem om og om igjen: i skolen, gjennom nyheter, fra bistandsorganisasjoner med mer.

Når disse ensidige historiene fortelles om og om igjen, tror vi på dem. Selv om de bare er en liten del av den store komplekse fortellingen, får ikke de andre fortellingene slippe til uten at vi aktivt leter etter dem. Den ensidige historien blir stående.

Disse historiene bidrar til negative stereotypier, fordommer, ovenfra-og-ned-perspektiver, og oss-dem-holdninger, som igjen skaper grobunn for rasisme (Norge er bedre enn alle afrikanske land).

Forfatteren Chimamanda Adichie har sagt at «problemet med stereotypier er ikke at de er usanne, men at de er ufullstendige. De får én historie til å bli den eneste fortellingen».

Jeg godtar ikke at skolen i 2021 skal formidle slike ensidige historier om hverken Norge eller land i det globale sør. I det flerkulturelle klasserommet er det mange barn som ikke vil kjenne seg igjen i disse fortellingene, og disse historiene kan bidra til en fremmedgjøring.

Det vi trenger, er flersidige historier, både om Norge og de 54 landene i Afrika.

Jeg håper derfor at lærere og foreldre til andreklassinger, som nå leser disse sidene i Salto 2, kan bidra til å nyansere fortellingene for barna.

Gyldendal, utgiver av Salto 2, og Norges største undervisningsforlag, ifølge dem selv, må snarest lage en revidert utgave av denne boken, i tråd med fagfornyelsen og globalt medborgerskap!

Brita Phuthi
forelder og samfunnsengasjert

Bestill abonnement på Spesialpedagogikk

Ønsker du mer kunnskap om barn og elever som trenger ekstra støtte og tilrettelegging i opplæringen, bør du abonnere på Spesialpedagogikk!

Abonnement til medlemmer i Utdanningsforbundet
Som medlem kan du bestille og endre dine abonnement på **Min side** her: udf.no/min-side/mine-abonnement
eller kontakte oss på e-post:
abonnement@utdanningsnytt.no
Medlemspris: 150 kroner i året for 6 utgaver.

Ordinært abonnement
Bestilling sendes til e-post:
abonnement@utdanningsnytt.no
Ordinær pris: 500 kroner i året for 6 utgaver.

utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

Til «Varsku fra videregående», Utdanning nr. 10/2021, side 10–17

Nå er det lærerne i den videregående skolens tur!

Til den politiske ledelsen i Utdanningsforbundet: Jeg skriver til dere i god tid før neste års hovedoppgjør. Det kommer til å bli det viktigste på mange år. For nå står ikke kampen bare om bedre lønn, men også om mer rettferdige arbeidsvilkår i forhold til lønn. Det betyr at dagens leseplikt-ordning må revurderes og forbedres!

Jeg har jobbet i den videregående skolen i over 25 år og har aldri opplevd så mye arbeid noen gang i forbindelse med skolestart. La meg ta noen eksempler:

Vi har blitt mer digitale, men til hvilken pris? Etter at Akershus fylkeskommune sammen med Østfold og Buskerud ble til Viken, mistet vi den beste digitale læringsplattformen for skolen; Itslearning, skreddersydd for lærere og elever. I stedet har vi fått Teams og Visma. Visma fungerer greit nå, mens Teams egentlig er beregnet på kontorfellesskap, les Office 365.

Fra å følge opp mine tre klasser på Itslearning, må jeg nå følge med på 12 team i stedet! Det tar meg i gjennomsnitt én time hver dag for å være à jour.

Klassestørrelsen på studiespesialiserende i videregående skole vokser for hvert år. Grunnskolen fikk sin lærertetthet, takket være Kristelig Folkeparti, for noen år siden. Den videregående skolen har ingen slik norm. Det bør vi få.

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, skriver selv i et debattinnlegg i Aftenposten 11. september: «Og minstenormen har sørget for over 4000 flere lærere totalt i grunnskolen. Politikere som var imot minstestandarden, skryter uhemmet av dette resultatet i dag.»

Samtidig kan vi 10. september lese i Dagens Næringsliv at det er markant økning i sykefraværet i andre kvartal, og at økningen er størst i undervisning.

Mange lærere på studiespesialiserende har over 100 elever i 100 prosent stilling, i motsetning til yrkesfaglærere som ofte følger én klasse med 17 eller 8 elever. Yrkesfaglærere har absolutt sine utfordringer, og det har vært politisk korrekt de siste årene å tale deres sak, men hvem er det egentlig som bryr seg om lektoren på studiespesialiserende, selv ikke Utdanningsforbundet? Hvem snakker om rettebunken til lektoren når den skal multipliseres med 100 for hver vurdering gjennom skoleåret? År etter år har vi vært solidariske med grunnskole- og barnehagelærerne, men nå må det være vår tur!

Ja, la oss ta Jonas Gahr Støres valgspråk for valgkampen i år: «Nå er det vanlige folks tur!» Han kunne samtidig legge til, i beste sendetid på NRK, at det skulle bli skattelette for «lavtlønnede» som tjente mindre enn 750.000 kr i året. Plutselig var lektoren på topp med 6 års utdanning og minimum 16 års ansiennitet blant de som tjener lite her i landet! Det verste er at topplønnen for denne lektoren er snaue 660.000 kroner. Det er for dårlig!

Mona Elset | lektor
Eikeli videregående skole i Bærum

År etter år har vi som underviser i videregående skole vært solidariske med grunnskole- og barnehagelærerne, men nå må det være vår tur!
FAKSIMILE MARIE VON KROGH

Lærerdekning

Er det lærermangel i utkantene, er ikke det smarteste å opprette 2000-3000 stillinger i byene og det sentrale Østlandet. Før noen får kake, bør alle ha fått brød. skriver Karl Øyvind Jordell.
ILL.FOTO OLE MARTIN WOLD

Intelligent design

Jesus, intelligent design og guder

I Utdanning nr. 11 skriver Trond Birkeland: «ID regnes klart som en type kreasjonisme». På nettet finner vi fremstillinger av utviklingslæren og ID som kreasjonisme. På begge områder finner vi også fremstillinger hvor man bare bruker observasjoner, logisk tenking og konkluderer fra det. Og det uten å bruke kreasjonisme; ikke bruk av noe religiøst som forsøk på bevis. På begge områder har vi altså bevist at det kan utføres vitenskap uten bruk av kreasjonisme som forsøk på bevis. Å påstå at ett eller begge områder bedriver utelukkende kreasjonisme, blir noe av det største pølsevev i vitenskapens navn og historie. Ikke minst når det serveres fra vitenskapsfolk. Heldigvis har vi det enkle beviset.

For å bli klokere kan vi studere jakt på intelligent design som i hvert fall ikke er kreasjonisme, blant annet i arkeologi, kriminalvitenskap, UFO-forskning og SETI i astronomien. Se også på «Den tredje vei», som distanserer seg fra gjeldende utviklingslære og også fra ID. Er det hold i det «Den tredje vei» serverer, bør skolen henge med. La oss håpe at elevene i fremtiden får vite de viktige solide fakta og får hjelp til å utvikle egne meninger og kritiske spørsmål.

Helge Ersøy | medlem

Rett på sak

Handal tar feil

I Aftenposten 11. september har Utdanningsforbundets leder Steffen Handal et innlegg med overskrift «Aftenposten tar feil» som bør kommenteres:

1) Med referanse til lærernormen skriver han: «Før minstenormen ble innført, varierte lærertettheten mellom sammenlignbare kommuner med flere hundre prosent … .» Lærertetthet er antall elever per lærer. Den er på rundt 12 for landet som helhet; 645 000 barn, 55 000 lærerårsverk. Har en kommune denne lærertettheten, vil et avvik på «flere hundre prosent» innebære at en annen kommune har minst 300 prosent høyere tall, det vil si minst 48 barn per lærer. Her må det være noe galt?

2) Videre heter det «… minstenormen har sørget for 4000 flere lærere totalt i grunnskolen». Vel, da normen ble innført i 2018, viste beregninger at det ville være behov for noe under 3000 lærere. Nylig har det vært hevdet at man bare har fått tak i ca. 2000. Antall lærerårsverk var ifølge grunnskolestatistikken 52.897 i skoleåret 2017/18. Antallet steg til 55.466 i skoleåret 2020/2021, altså en økning på ca. 2500.

Hele økningen kan imidlertid neppe tilskrives lærernormen; også noen kommuner som ikke dekkes av normen, vil vel ha tilsatt flere lærere.

3) Endelig skiver Handal: «Det er riktig at utdanningssystemet kan bidra til å redusere sosiale og økonomiske ulikheter i samfunnet.» Problemet er at lærernormen gjør det motsatte. Når det er lærermangel i utkantene, er ikke det smarteste man kan gjøre å opprette 2000-3000 stillinger i byene og det sentrale Østlandsområdet. Før noen får kake, bør alle ha fått brød. Lærermangelen er nå på ca. 2000 årsverk, igjen ifølge Grunnskolestatistikken. Ved å benytte midler tilsvarende normen på 3000 årsverk til saftige lønnsøkninger for lærere ved skoler som sliter med rekruttering, kunne man fått bukt med store deler av lærermangelen.

Karl Øyvind Jordell | professor emeritus
Universitetet i Oslo

Debatten om lærerne

Nå er det tid for fremsnakk

Elise Håkull Klungtveit
leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet
FOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK

Søkningen til lærerutdanningene går ned, de er underfinansiert og lærerne underbetalt. Den offentlige samtalen om lærerne handler om at de ikke kan, ikke er gode nok og ikke stilles krav til.

Bare minutter etter at forhandlerne på Hurdal hadde lekket om sitt svar på lærerkrisa, kom det som ventet svar fra borgerlig side: «De rødgrønne stiller ikke krav til læreren, hverken de som søker seg til lærerutdanningene, eller ferdigutdanna lærere». Det ropes varsku fra de borgerlige om svekket kvalitet på lærerne. Som leder for landets lærer- og pedagogstudenter blir jeg sittende igjen med en klump i magen. I et bilde der lærerutdanningene er underfinansiert, lærerne er underbetalt, og søkningen til lærerutdanningene går ned, handler den offentlige samtalen om lærerne som ikke kan, ikke er gode nok, og ikke stilles krav til.

Noen ganger snakkes det om lærerprofesjonen som om det var ingen sak å være lærer. Som om vi tetter hull og fyller dem med kunnskap vi har lest i en bok, og som om vi tar igjen tapte ting med høyere tempo. Dessuten blir, i altfor mange tilfeller, lærerens oppgaver gitt til personer uten lærerutdanning, som om lærerutdanningen ikke er avgjørende. Nå må det snu, og kanskje vi må begynne med ordene.

For å løse lærerkrisa finnes det løsninger vi kjenner godt. Vi trenger bedre finansierte lærerutdanninger, tettere samarbeid mellom lærerutdanningene og profesjonen, bedre betalte lærere og mer tillit til lærere i barnehage og skole. Men vi trenger også en samfunnsdebatt der læreren fremsnakkes. Lærere proppfulle av tillit og selvtillit som fremsnakker seg selv og kollegaene sine, som blir gitt rom til å benytte sitt profesjonelle skjønn og som står støtt for barna og elevenes beste.

Derfor, når vi nå er på vei inn i diskusjonen om tillitsreform i offentlig sektor, om den rødgrønne skolen, og om krafttak mot lærermangel, trenger vi nye ord og ny retorikk. Vi trenger ikke bare snakk, vi trenger fremsnakk.

Denne våren etablerte vår hovedorganisasjon Unio på glitrende vis de uunnværlige. For det er det lærere i barnehage og skole er: helt uunnværlige. Hva hadde egentlig samfunnet vårt vært uten lærerne? Vi vet hva som står på spill. Utdanning er bærebjelken til demokratiet, til fellesskapet og til friheten. Fremtida må ha kvalifiserte lærere til alle barn og elever. Lærerne skal ha høy kompetanse, fordi utdanning gir lærerprofesjonen mulighet til å utvikle seg fra innsiden. Lærerne må gis tillit, fordi demokratiet, fellesskapet og friheten står på spill!

Jeg tror det er på tide å bytte ut retorikk om krav, og ambisjoner om bedre lærere, med en offentlig samtale om hva som står på spill. Uten lærere ingen demokrati, uten læreren intet fellesskap, uten læreren ingen frihet. De er helt uunnværlige.

Når lærere mobber elever

Kristin Knudsen Håvik
spesialpedagog ved Bergen kompetansesenter for læringsmiljø og utadrettet tjeneste
FOTO PRIVAT

Lærermobbing er et omfattende problem som ikke kan ignoreres.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Denne artikkelen bygger på en kvalitativ undersøkelse der grunnskoleelever beskriver møter med lærere som de opplevde krenket og mobbet dem. Flere av elevene ble også mobbet av medelever.

«Emma sitter bakerst i klasserommet, alene. De andre får sitte sammen to og to. Fremme ved døren skjer det noe. En gruppe elever står sammen med den nye, unge læreren, og en av de mest populære guttene i klassen sier noe. Alle snur seg plutselig mot Emma, og læreren himler med øynene og ler mens hun kaster på det lange håret. Kan Emma ha sovnet igjen? Hun ser ned i pulten. Emma er trøtt. Alltid. Hun har sovet dårlig lenge nå. Hun har mistet de trygge nettene, hun ligger bare og venter. Vil broren komme denne natten også? Emma har ingen voksne hun kan snakke med, ingen som vil høre. Hun føler seg oversett, ignorert og glemt. Læreren er ikke der for henne …»

Historien om Emma er hentet fra min masteroppgave i spesialpedagogikk om opplevd krenkelse og lærermobbing fra 2018. Ved hjelp av Emmas og fem andre grunnskoleelevers erfaringer videreformidler jeg deres opplevelser. Målet var å lytte til elevenes stemme og rette søkelyset mot deres erfaringer med det som her kalles lærermobbing.

Emmas historie

Emma opplevde lærere som bagatelliserte elevmobbingen hun ble utsatt for, ignorerte henne og gjorde ingenting for å hjelpe henne. Hun følte at lærerne tok fra henne muligheten til å si ifra om vanskelige ting. Hun sluttet derfor helt å fortelle noe til voksne.

Emma kom ny til klassen. Hun var rolig og lærevillig. Ganske raskt fikk hun kommentarer om dialekten og utseendet. Hun følte seg aldri inkludert, verken av lærer eller medelever. Ved flere anledninger ble hun ikke regnet med, og hun ble heller ikke nevnt da elevene skulle deles i grupper. Alle i klassen fikk være hjelpelærere på datarommet, men Emma stod ikke engang på listene. Rakk Emma opp hånden for å be om hjelp, snudde læreren ryggen til og gikk til noen andre. Kunne ingen i klassen svare på et spørsmål, spurte imidlertid læreren Emma. Hun fortalte:

«Det var som i håp om at jeg skulle svare feil. Og hvis jeg svarte feil, så var det som om læreren godtet seg over det. Da flirte hun. Du så det liksom på hele kroppsspråket. Så hvis jeg svarte feil, så var det annerledes enn om noen andre svarte feil. Det var sånn himling med øynene.»

I tillegg til å ha opplevd seg krenket og mobbet av lærere, fortalte fem av seks informanter at de også ble mobbet av medelever. Beskrivelsene deres antyder at lærere og elever kan påvirke hverandre til å krenke og mobbe. Elever kan etterligne lærere som er negative rollemodeller. Likeledes kan lærere bli påvirket av sterke elevgrupper og slik selv ta del i mobbingen. Emma følte at læreren prøvde å bli venn med de mest populære elevene i klassen.

«Jeg tror hun skulle prøve å bevise for de andre at hun også var … liksom kul.»

Skolevegring

Etter hvert gikk ikke Emma inn i timene, men låste seg inne på do. Selv om hun satt der i flere skoletimer, kom ingen for å lete etter henne. I tillegg til mobbingen på skolen begynte storebroren å utnytte henne seksuelt. Hun lå våken om nettene, livredd. Grunnet lite søvn sovnet hun flere ganger i klasserommet. Ingen elever eller lærere vekket henne, de bare flirte da hun våknet. Etter hvert unngikk Emma å skifte i garderoben med de andre jentene, og hun gjemte seg for å slippe å dusje. Hun ønsket at noen skulle forstå at hun hadde det vanskelig, uten at hun måtte fortelle det med ord. Hun begynte derfor å kutte seg til blods, flere ganger i døgnet. I tillegg utviklet hun en spiseforstyrrelse. Emma «skrek om hjelp», men ble ikke sett av lærerne sine. Selv fortalte hun ingen hvordan hun hadde det, og ingen spurte. Hun sier:

«Dette kommer til å høres veldig drøyt ut! […], men siden jeg hadde lært at mine ord ikke var nok, hos voksne, så var jeg veldig likegyldig. Jeg var jo egentlig en person som visste hva jeg ville, **før**. Så ble jeg utsatt for overgrep av broren min … Jeg tror **ikke** det hadde skjedd hvis jeg ikke hadde blitt mobbet på skolen! Jeg er veldig sikker. Det hadde kanskje skjedd én gang, men da hadde jeg turt å si ifra. Men jeg lærte på barneskolen at jeg ikke kunne si ifra, så endte det opp med at jeg ikke gjorde det. >

«På noen skoler kan det faktisk hende at man tillater en kultur der barn åpenlyst krenkes.»

Hvis jeg hadde kunnet gå til læreren, eller fått hjelp med andre ting, så tror jeg det hadde vært mye lettere å si ifra om det som skjedde hjemme.»

Etter hvert sluttet Emma å gå på skolen. En hel høst var hun borte. Likevel kontaktet ikke skolen hjemmet. Emma ble ensom og isolert. Flere ganger prøvde hun å ta sitt eget liv.

Mobbing og krenkelse

Siden starten på 1970-tallet har mobbing blant barn vært i forskningens søkelys både nasjonalt og internasjonalt. Krenkelse og lærermobbing har derimot fått langt mindre oppmerksomhet. Man skulle dermed anta at den manglende oppmerksomheten skyldes at få elever opplever seg krenket og mobbet av lærere. Dessverre stemmer ikke denne antakelsen med virkeligheten. Nærmere 9000 elever, ca. 2 prosent av dem som besvarte Elevundersøkelsen i 2017 (Wendelborg, 2018), avslører at de opplevde seg utsatt for krenkelser og lærermobbing. Dette viser at lærermobbing er et omfattende problem som ikke kan ignoreres.

Det kan synes å være et faglig hull i forskningen om denne tematikken. I NOU 2015: 2, Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø, etterlyser Djupedalutvalget mer forskning og kunnskap på feltet for å kunne iverksette gode tiltak. Politikerne oppfordrer skolens ansatte til å sette krenkelse og lærermobbing på dagsorden.

Krenkelse er opplevelsen av ydmykelse og ubehag forårsaket av andre mennesker og menneskers systemer. Når voksne på skolen ikke tar elevers gjentatte krenkelsesopplevelser på alvor, må det forstås som lærermobbing (Alberti-Espenes, 2012). Stanek (2002, s. 1) påpeker: «Dette er en modbydelig form for mobning, fordi det bliver legalt for de andre at mobbe videre i frikvarteret. Samtidig kan eleven ikke gå til læreren med sit problem […]. Når læreren ikke gør noget, må det jo skyldes at hun synes det er i orden at jeg bliver mobbet». Krenkelse beskrives av Alberti-Espenes (2012) som en opplevelse av urettferdighet som er relatert til vår identitet og våre moralske følelser. Det er den subjektive, ubehagelige opplevelsen et menneske får når egne grenser overskrides eller brytes uten at en selv ønsker det. Handlinger fra voksne som er med på å skape utenforskap, defineres også som lærermobbing (Lund, 2017). Elevene i min undersøkelse forteller at de føler seg sviktet når lærere ikke tar mobbesaker på alvor, og de opplever dette som en ny krenkelse og et dobbeltsvik. Opplevd lærermobbing kan ifølge Idsøe & Idsøe (2016) forårsake både fysiske og psykiske helseplager.

Definisjon av lærermobbing

Verdens første store vitenskapelige spørreundersøkelse om lærermobbing og trakassering ble gjort av psykologen Dan Olweus 1995. 2400 bergenselever i 6.–9. klasse deltok. I undersøkelsen definerte Olweus lærermobbing ved hjelp av begrepet plaging.

«Vi sier at en elev blir plaget av en lærer hvis læreren gjentatte ganger sier ubehagelige og sårende ting til eleven eller er overlegen og spydig overfor ham eller henne. Vi regner det ikke som plaging om slike ting skjer bare en enkelt gang.»

Grunnet sin profesjon har en lærer mer makt enn en elev, og lærer–elev-relasjonen er alltid et asymmetrisk maktforhold. Når en lærer misbruker dette forholdet og bruker det på en negativ, ondskapsfull måte, er det lærermobbing. Lærermobbing kan omfatte både direkte og indirekte handlinger, gjort bevisst eller ubevisst.

Lærermobbing, bevisste eller ubevisste handlinger?

Selv om de fleste lærere ikke har til hensikt å krenke eller mobbe elever, kan de ved uheldige omstendigheter komme til å gjøre det likevel. Både den bevisste og den ubevisste mobbingen fra lærere skaper utenforskap og ensomme elever.

Lærere forteller at i pressede situasjoner der elever utfordrer dem, kan de bli så provoserte av urimelig og uakseptabel elevoppførsel at de ikke klarer å la være å svare elever spydig.

Lærermobbing kan imidlertid også ha utgangspunkt i eller være en del av en voksenkultur på en skole der autoritær klasseledelse benyttes og negative relasjoner opprettholdes. På enkelte skoler kan det finnes en kultur som skjuler disse uakseptable gjerningene. På noen skoler kan det faktisk hende at man tillater en kultur der barn åpenlyst krenkes, og at det er akseptert at lærere viser sin frustrasjon og tar ut egne antipatier over enkeltelever i andres påhør. En slik aksept for krenkende oppførsel kan føre til at flere lærere på samme skole «smittes» og utvikler negative holdninger ovenfor den samme eleven.

Krenkelser kan også være en lærers kløne forsøk på å være morsom. Barn kan misforstå når lærere er ironiske og sarkastiske og fort oppfatte lærerens væremåte som krenkende. For å unngå at noen føler seg mobbet og latterliggjort, er det viktig å bruke et språk som barna forstår.

Men hvor ubevisst kan det være fra lærernes side når de både himler med øynene, stønner, ler eller sier:

«Nå er det nok av deg! Jeg er drittlei av deg! Du er en ufordragelig drittunge, du er lat og du er frekk – helt klart fordi du mangler en farsfigur! Du som er så dum, burde ha førsteklasseboken! Det er vel fordi du er neger at du ikke klarer bedre.»

Utsagnene er hentet fra intervjuene med mine informanter, der de fortalte hva lærere hadde sagt til dem.

Dette er en sterkt forkortet versjon av artikkelen som først stod på trykk i Spesialpedagogikk nr. 3/2020. Hele artikkelen finnes på utdanningsnytt.no.

«Nærmere 9000 elever […] avslører at de opplevde seg utsatt for krenkelser og lærermobbing.»

Minneord

Per Lind

Skolemannen, politikeren og maratonløperen Per Lind gikk ut av tida 16. september, nær 83 år gammel.

Per og vi hadde tre hovedinteresser: skole, politikk og løping. I politikken skilte vi lag. Han holdt seg hakket bortafor oss og ble vel den siste kjente kommunisten i det sosialdemokratiske Hønefoss, hvor han bodde de siste tiårene.

Vi kan forsikre at han var elsket av elevene. De fleste av oss lærere har en liten «fanklubb». Pers omfattet samtlige elever ved Toso skole på Jevnaker. Han er den eneste vi har kjent som har hatt skostativ fra gulv til tak. I det stativet var det kun joggesko; en imponerende bred samling når det gjaldt farge, fasong og opprinnelsesland. Per var tøff når det gjaldt langløp, ikke fullt så tøff når det gjaldt å krysse strie fjellbekker, han kunne legge inn noen ekstra kilometer for å slippe å bli våt på beina. Som kommentator for Ringeriksmaraton var han brukt i mange år, her var han «best ever»! Han levde og åndet for langløp. «Vanlig» maraton på 42.195 meter ble for kort, selv om han var stolt av å kunne skilte med pers på under tre timer (2.59).

Etter hvert ble ultraløp hans store lidenskap. Det startet med et 24-timersløp i Doncaster i England i 1983, da han løp 203,5 km og satte norsk rekord. Seinere reiste han verden rundt og deltok. I alt ble det én Spartathlon (245 km), tre seksdagersløp, fire 24-timersløp, ett 150 km-løp, to 100-km-løp og 27 «vanlige» maraton. Han led av Bekhterev, og løpinga hjalp han til å holde sykdommen i sjakk.

Noe som lå langt utenfor vår kompetanse var Pers russisk-kompetanse. Tidlig lærte han seg russisk, og i 1960-åra ble han ansatt i Moskva radio. Tilbake i Norge ble han jevnlig brukt som tolk, blant annet da den russiske kosmonauten Jurij Gagarin besøkte landet i 1964. Da statsminister Nikita Krustsjov seinere samme år kom på statsbesøk, var det meningen å bruke den da 26 år unge Per som tolk, men russerne syntes han var for ung til oppgaven.
Vi vil minnes Per Lind med respekt og glede!

Fred Harald Nilssen og Signe von Streng

FOTO PRIVAT

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes Utdanning i e-post innen 2. november:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

PARTI FASE
TIDSROM SKIKKET
SITTE TIL HEST / FRI
FOR-HOLD
UER-FAREN PERSON
KOMITÉ 1954-1991 / SPRÅK
DÅRLIG ÅNDE / PARTI
PRINSIPP 3.2 / FUGL
PER STK
STRØM
SØLV / DEILIG STED
GRESK OLDTIDS-MYNT
SYKDOM / SPANSK BY
FUKTIG-HET
YTE
OPERA / UEKTE
SISTE-MANN
HUSDYR
STOFF / PARTI
SYSTEM / LEKETØY
DANSK ØY / UTROP
BOTANISK TEGNER OG FOR-FATTER
FEST
RART / AVSLAG
KJØRE-TØY
PUBLIKA-SJON
KONKUR-RANSE
AVVIS-NING
KULYD / LEVER
SUR-STOFF
SMILE / DATA-MASKIN
BILMER-KE
ELEVENE / DRIKK
UNDER-SØKELSE
BRØD
SNØFTE-LYD
UHYGGE / KNUSNINGS-SKADE
FUGL
SAUELYD
FOR-SAMLING
KORN-BAND
SJAKKEL / GI MAT
TYPE SKJORTE
LEKER / BYGE
BY / JOD
DEN ELDRE
PLANTE
FØR EU / SPISE-KAR
KRØTTER / SLAG
FILFOR-MAT
3. TONE / 6. TONE
SJARM
NESTE / VINNE
INN-LENDING / 5. TONE
FLOD
SAMLIVS-FORM
BLEKKA
ELITE
IRRI-TERER / SMELTE
ORGANI-SASJON / AFRIKAN-SK FOLK I KENYA OG TAN-ZANIA / SKØY
FOT-STYKKE / JA
PÅ MOTEN
SVIKE-FULL
DEL / SMILE
TRE
HEGREM 2021
TYRE-FEKT-ERNE
SPIKER MED KRAFTIG HODE
UTØY / MÅLER
KONJAKK
GRØNN-SAK / DIKTER
SKATE
DRYSSE
TRINN
PARTI / SVIMMEL
LEDENDE JAZZ-STIL
TALL
DOPING-MIDDEL / FERSK
UFØL-SOM / TRIKS
ÅNDEN / LEVE PÅ TRYGD
REKLAME
KRITIKK / ØNSKE
INNSJØ
DRIKK / SPION
VERN / EIER / ONECALL
PUBLI-SERTE
PRIM-TALL
NAVNE-DAG 21.3. / PURKE
REGIS-SERTE "KLAS-SEN"
REMA-APP / TVILE
LEGEMS-DELER / RETNING
KYSS
ELV OG BY
INNMAT / OSS / TITTE
PROS-ESJON
LYSSTED / TILBAKE
ASTAT / RETT
SUBJUNK-SJON
ORDNE
FOR-FATTER / SMERTE
REKKE
EU-BORGER / STERKT
TYGGER DRØV
VERTS-HUS 1000
OFRE SEG
FORE-STILL-INGS-BILDE

Bjørn Saugstad | advokat i Utdanningsforbundet

FOTO BJØRN INGE KARLSEN

Lov og rett

Arbeidsgivers innsyn i e-postkasse og annet elektronisk lagret materiale

Dessverre er det slik at enkelte arbeidsgivere «snoker» i ansattes e-postkasser i større grad enn det det er anledning til etter gjeldende lov og avtaleverk.

Det framgår av Arbeidsmiljøloven paragraf 9–5 at Arbeids- og sosialdepartementet kan gi forskrift om: «arbeidsgivers rett til innsyn i arbeidstakers e-postkasse og annet elektronisk lagret materiale, blant annet om adgangen til innsyn, prosedyrer ved innsyn og plikten til å slette opplysninger». Slik forskrift er gitt i 2018.

En arbeidsgiver kan kun gjøre innsyn i e-posten til ansatte eller i private filer ved to anledninger:

For det første dersom dette er «nødvendig for å ivareta driften av virksomheten eller andre berettigede interesser ved virksomheten», eller for det andre der det foreligger «begrunnet mistanke om at arbeidstakers bruk av e-postkasse eller annet elektronisk utstyr medfører grovt brudd på de plikter som følger av arbeidsforholdet eller kan gi grunnlag for oppsigelse eller avskjed». Det oppstilles dermed et «nødvendighetskriterium» og et krav om «berettiget interesse» for å foreta innsyn.

Å «ivareta den daglige driften» vil være å følge opp virksomhetsrelatert korrespondanse og informasjon. Det stilles strenge krav til hva som kan defineres som «begrunnet mistanke». Det må være mer enn en «løselig antakelse». Det må være mer en «begrunnet mistanke» om at e-postkassen brukes til å gjennomføre straffbare forhold slik som at den ansatte laster ned eller videresender barnepornografi eller driver med ulovlig fildeling.

Forskriften gjelder derimot ikke for studenter ved universitet og høgskoler eller organisasjoners og foreningers innsyn i frivilliges og tillitsvalgtes e-postkasse. Arbeidsgiver har heller ikke rett i henhold til forskriften å søke innsyn i arbeidstakers egne kommunikasjonsmidler og private e-postkasser.

Innsyn i e-post vil være et kontrolltiltak etter arbeidsmiljøloven kapittel 9. Her reguleres de materielle vilkårene for kontrolltiltak, samt hvilke krav som gjelder for informasjon og drøfting.

Arbeidsgiver har ikke rett til å «overvåke arbeidstakers bruk av elektronisk utstyr, herunder bruk av Internett, med mindre formålet med overvåkingen er enten å administrere virksomhetens datanettverk eller å avdekke eller oppklare sikkerhetsbrudd i nettverket».

Samtykke gir ikke grunnlag for innsyn, men arbeidstakeren kan likevel uoppfordret gi arbeidsgiveren tilgang til e-postkassen. Dette vil kunne være praktisk eksempelvis dersom arbeidstakeren er fraværende på grunn av sykdom.

Paragraf 3 i forskriften har egne bestemmelser om prosedyrer ved innsyn. Dersom arbeidsgiver gjennomfører innsyn, skal arbeidstakeren, så langt som mulig, varsles og få anledning til å uttale seg før arbeidsgiveren gjennomfører tilsyn. Arbeidsgiveren skal begrunne hvorfor en mener at vilkårene for innsyn anses oppfylt og arbeidstakeren skal orienteres om hvilke rettigheter som gjelder etter forskriften.

Arbeidstaker har innsigelsesrett etter personvernforordningen, og vedkommende skal så langt som mulig gis anledning til å være til stede under gjennomføringen av tilsynet og har rett til å la seg bistå av tillitsvalgt eller annen representant.

Innsyn må gjennomføres slik at opplysningene så langt som mulig ikke endres, og at de opplysningene som frambringes, kan etterprøves. Åpnede e-poster, eller tilsvarende som det viser seg ikke er nødvendige eller relevante for formålet med innsynet, skal straks lukkes og eventuelle kopier skal slettes.

Arbeidstakerens e-postkasser skal avsluttes ved arbeidsforholdets opphør, med mindre det ikke er særskilt behov for å holde e-posten åpen en kort tid etter opphøret.

«En arbeidsgiver kan kun gjøre innsyn i e-posten til ansatte eller i private filer ved to anledninger.»

Fra forbundet

Utdanningsforbundet
Steffen Handal | leder

FOTO STIG WESTON

Kjære kunnskapsminister Tonje Brenna!

Vi kommer til å møtes mange ganger i årene som kommer. Du representerer regjeringen, og jeg lærerne. Vi kommer til å lære mye av hverandre – og vi kommer til å være både enige og uenige.

La oss ta med det beste vi har, når vi skal møtes til samarbeid! I barnehage, skole og lærerutdanning er noe av det beste et faglig engasjement for demokrati. Og nå tenker du kanskje at demokrati – det er jo alle *for*, det er en selvfølge! Men, skal vi tro The Economist Intelligence Unit, er demokratiene i verden under press, også i Europa. Jeg er blant dem som bekymrer meg over at for eksempel ti EU-land ikke lenger kommer i kategorien «fullverdige demokratier», men har falt til «ufullstendige demokratier».

Demokratiet må «fødes på nytt» av hver generasjon, og det forløses gjennom utdanning. Omtrent dette sa filosofen og utdanningsforskeren John Dewey, for mer enn hundre år siden. For ham var demokratiet utdanningens ultimate mål. Dewey brukte uttrykket «learning by doing and reflection», og han mente at forskningens metoder burde være modell for barn og unges læring. Heller enn å få kunnskap «levert» av sin lærer, skulle elevene delta aktivt. De skulle stille spørsmål, lage hypoteser, prøve og feile. De skulle tas på alvor.

Dewey ønsket å reformere både skolen og samfunnet, men han har opp gjennom tiårene fått hard medfart. «Learning by doing and reflection» ble til «learning by doing». Han ble beskyldt for å gi kunnskapen på båten, og overlate læringen til elevene. Dewey fikk skylda for mye mer enn man med rimelighet kan tillegge ham.

Vi kan ikke smykke oss med et perfekt, demokratisk utdanningssystem. I de siste to tiårene er kunnskap i stadig større grad blitt til reproduksjon av målbar kunnskap og preges mindre av elevers aktivitet, spørsmål og praktiske undersøkelse. Nå er jeg imidlertid optimistisk. Pendelen svinger igjen mot et ideal der barn og unge har større medvirkning.

I perioden 2015–2018 gjennomførte Utdanningsforbundet, sammen med lærerorganisasjoner i Canada, et forskningsprosjekt for å gjøre undervisning i matematikk mer inkluderende. Et mål var å fremme lærernes evne til å drive utviklingsprosesser sammen med elever. Prosjektet viste at elevmedvirkning ga resultater: mer tillit mellom elever og lærere. Elevene ble aktive partnere og bidragsytere i undervisningen, og særlig i utvikling av nye vurderingsformer. Dette gjorde elevene mer bevisste på egen læring, og på lærerens undervisning. Det var imidlertid også noen elever som opplevde en aktiv elevrolle som anstrengende.

Det slitsomme med demokrati er at en må tåle kritikk og uenighet. Gevinsten er mer kunnskap og nye løsninger. I de nordiske landene har målet om mer demokrati i utdanning aldri gått av moten, og vi har fått impulser fra mange deler av verden. Jeg ser fram til å snakke mer med deg om hvordan dette har påvirket barnehage, skole og lærerutdanning.

Vi har to ører og en munn, fordi vi skal lytte mer enn vi snakker. Jeg prøver noen ganger å minne meg selv om det, og jeg gleder meg til å høre hvilke perspektiver du og regjeringen har med dere inn i samarbeidet.

Med vennlig hilsen Steffen Handal

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.

Av: Eli Kristine Korsmo, Marius G. Vik, Arun Ghosh, Vigdis Alver, Nina Hulthin, Anette Pedersen og Marianne Aagedal

UTDANNINGS FORBUNDET

Støre-regjeringen:

– Bred satsing på å rekruttere og å beholde lærere

Steffen Handal gleder seg over løftet fra den nye regjeringen om tung satsing for å få flere kvalifiserte lærere i skolen.

NY POLITIKK: Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum på pressekonferanse om regjeringserklæringen i Hurdal.
FOTO ARBEIDERPARTIET

Onsdag i forrige uke, dagen før den nye regjeringen kom ut på Slottsplassen for første gang, la Arbeiderpartiets Jonas Gahr Støre og Senterpartiets Trygve Slagsvold Vedum frem Hurdalsplattformen: Politikken de ønsker for de neste fire årene.

Utdanning er et viktig punkt i erklæringen, og her er det mye spennende å merke seg, mener Utdanningsforbundets leder, Steffen Handal. Spesielt at den nye regjeringen er offensiv i noe som Utdanningsforbundet lenge har påpekt – utfordringen med at så mange underviser uten å ha godkjent lærerutdanning.

«Regjeringa vil møte den varsla lærarmangelen med ei brei satsing på å rekruttere, utdanne og behalde fleire kvalifiserte lærarar.», heter det i erklæringen.

– Veldig gledelige toner, og noe vi lenge har etterlyst.

– Ifølge SSB var hele 17,5 prosent av alle utførte årsverk i grunnskolene i fjor utført av «lærere» uten lærerutdanning, på videregående 20,4 prosent. Tallene er sterkt bekymringsfulle, elevene får ikke den opplæringen de har krav på. Men, med disse tonene fra Støre-regjeringen er det håp om at dette fort vil bli tatt tak i, og vi er klare til å bidra, sier Handal.

Positivt i barnehagen

Også på barnehagefronten ser Handal mye bra i regjeringserklæringen.

– Her er det mye positivt, og vi ser at mange av de innspillene vi har hatt, har blitt lyttet til.

– Spesielt synes jeg det er bra at de nå krever at halvparten av de tilsatte skal være utdannet barnehagelærere, dette er noe som Utdanningsforbundet lenge har jobbet for og noe vi støtter helhjertet.

I plattformen heter det at regjeringen vil «styrkje pedagognorma ved å stille krav om at minst 50 prosent av dei tilsette er barnehagelærarar, og auke delen fagarbeidarar med mål om 25 prosent.»

Laget rundt eleven

Et annet punkt som Utdanningsforbundet lenge har jobbet for, er å styrke laget rundt elevene og lærerne i skolen. Også dette er noe som Støre-regjeringen ønsker. Her heter det at de vil «styrkje laget rundt eleven og den tidlege tverrfaglege innsatsen med blant anna barne- og ungdomsfagleg kompetanse, miljøarbeidarar, miljøterapeutar og styrkt skulehelseteneste.», og «styrkje helsestasjonane og skulehelsetenesta gjennom ein konkret opptrappingsplan som blir utarbeidd i samarbeid med kommunane.»

– Dette er utelukkende positivt, og noe som vil gjøre at elevene får bedre oppfølging. Det vil også frigjøre tid til lærerne så de kan følge opp hver enkelt elev enda bedre, understreker Handal.

– Ut fra de signalene som kommer frem i Hurdalsplattformen virker det også som om den nye regjeringen har et mer helhetlig lærings- og elevsyn. Dette er viktig, sier Handal og trekker frem plattformens vektlegging av praktiske og estetiske fag, praktisk læring også i teorifagene og sammenhengen mellom motivasjon, trivsel og læring. I denne retningen trekker også nedprioritering av språkkartlegging i barnehagen, og et ønske om å endre barns møte med skolen i første klasse.

Kommunene?

Likevel understreker Handal at det er grunn til å være litt behersket optimistisk før regjeringen starter sitt arbeid.

– De fleste av disse tiltakene vil koste penger, og noen av dem vil til dels koste svært mye.

– Da blir jeg litt urolig når det under kommuneøkonomien bare står at «Regjeringen vil styrke kommunenes frie inntekter». Det er både vagt og uforpliktende, mener Handal.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.

Koronatesting: Lærernes oppg

– Lærere kan frivillig velge å bidra, men kan ikke pålegges å delta i medisinsk massetesting av elever, mener Terje Skyvulstad. Han understreker likevel at Utdanningsforbundet støtter formålet med massetesting i skolene.

Lærere, ledere og tillitsvalgte i Utdanningsforbundet har mange spørsmål om testing i skolene. Blant annet om lærere kan pålegges å drive testing av elevene, eller hjelpe til med det. Dette kan eksempelvis være på leirskole eller klassetur der foresatte ikke kan hjelpe til med testing av yngre barn, eller der testing foregår på skolene.

– Vi støtter formålet med massetesting i skolene, men vil minne om at medisinsk testing av elever ikke er en naturlig del av læreres arbeidsoppgaver, sier Skyvulstad, nestleder i Utdanningsforbundet.

Ikke en «typisk arbeidsoppgave»

Spørsmålet må tas med utgangspunkt i styringsretten, som gir arbeidsgiver rett til å lede, fordele, kontrollere og organisere arbeidet, forklarer rådgiver Rut Severinsen i juridisk seksjon i Utdanningsforbundet og advokat Susanne Stirø hos advokatfirma Raugland, som har jobbet sammen om problemstillingene.

Styringsretten begrenses blant annet av arbeidstakerens individuelle arbeidsavtale. Å bidra til medisinsk massetesting av elever kan vanskelig sies å være en typisk arbeidsoppgave for lærere, og fremstår ikke som en arbeidsoppgave som faller naturlig inn under en lærers ansvarsområde.

Severinsen og Stirø mener at lærernes arbeidsavtaler sannsynligvis sperrer for at de kan pålegges å bidra til massetesting, slik at det faller utenfor arbeidsgivers styringsrett å gi et slikt pålegg. Lærere kan imidlertid frivillig velge å bidra. Frivilligheten må være reell. Det mest ryddige fra arbeidsgivers side er likevel å ansette noen særskilte personer til å følge opp testarbeid, mener de.

Må drøftes med tillitsvalgte

Skyvulstad er opptatt av at arbeidsgiver i så fall må ha drøftet saken med tillitsvalgte og, ikke minst, at lærerne får nødvendig informasjon og opplæring de trenger om de skal bidra.

– Samtidig er det viktig at arbeidsgiver tar arbeidet med testing med i det systematiske HMS-arbeidet sitt etter arbeidsmiljøloven.

En viktig del av HMS-arbeidet er at arbeidsgiver kartlegger farer og problemer, vurderer risikoforhold på skolen, utarbeider planer og iverksetter tiltak for redusert risiko.

– Bidraget til massetesting av elever kan ses på som en risikofaktor i arbeidsmiljøet. Lærere har rett til å ha en trygg arbeidshverdag og skal derfor ikke bli bedt om å utføre oppdrag uten nødvendig opplæring. Jeg mener at den enkelte lærer også må kunne reservere seg for deltakelse, påpeker nestlederen.

Slik kan barnehager bli likeverdige

Private barnehager må ha gode rammevilkår og en forutsigbar finansiering likeverdig med de kommunale, mener Utdanningsforbundet.

Barn i private og kommunale barnehager skal få likeverdige tilbud og de ansatte må ha likeverdige lønns- og arbeidsvilkår, mener Utdanningsforbundet i høringssvaret til Storberget-utvalgets rapport.

– Et arbeid som er svært viktig, spesielt for barnehagelærerne i private barnehager, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

HØRING: I juni kom Storberget-utvalgets forslag til finansiering og regulering av private barnehager. Utdanningsforbundet har levert høringssvar.

ILLUSTRASJONSFOTO TOM-EGIL JENSEN

Utvalget vil gi kommunene et større ansvar for en samlet og likeverdig barnehagesektor. Utdanningsforbundet er i høringen enige i dette, men med synkende barnetall er det behov for å nedjustere antallet plasser mange steder. Det skaper uro både i kommunale og private barnehager, de ansattes medbestemmelse må sikres i slike prosesser. Barnehagelærere i både private og kommunale barnehager må ha bistand fra tillitsvalgte og arbeidsgivere.

– Mange medlemmer er urolige. Vi har fått klar beskjed fra tillitsvalgte om at kommunene må få tydelige krav og regler for hvordan slike prosesser skal gjennomføres, sier Handal.

Utdanningsforbundet er heller ikke helt på linje med utvalgets flertall i spørsmålet om pensjonstilskudd til private barnehager. Høringssvaret

ave?

TESTING: Lærere, ledere og tillitsvalgte har mange spørsmål om koronatesting i skolene.
ILLUSTRASJONSFOTO MOSTPHOTOS

støtter at barnehagene skal få dekket pensjonsutgifter, men sier det ikke er klokt å redusere pensjonspåslaget fra 13 til 11 prosent som en overgangsordning fra 2022.

– Den beste måten å sikre våre medlemmer gode pensjonsordninger er å dekke de private barnehagenes faktiske utgifter, sier Handal.

Utdanningsforbundet vil at at alle barnehager skal være under demokratisk kontroll. Kommunene har ansvar for at alle barn får et likeverdig barnehagetilbud, derfor må både private og kommunale barnehager i utgangspunktet være aktuelle for alle barn og foreldre. Kommunale kvalitetssatsinger må inkludere hele sektoren.

En viktig forutsetning for åpenhet og demokrati, er at det er lett å få innsyn i hvordan offentlige penger og foreldrebetaling brukes.

Kurs

Matematiske øvelser
27. oktober og 24. november er det digitalt matematikkurs for lærere i videregående med aktiviteter som starter praktisk og ender opp med en matematisk sammenheng. Disse har lav inngangsterskel slik at alle elever får en god start til videre utforsking. Målet er at de via arbeidet blir kjent med ulike representasjoner og klarer å veksle mellom dem. Kursholder er Susanne Stengrundet med mange års erfaring fra videregående, nå universitetslektor ved Matematikksenteret i Trondheim.

Samlingsstundens dramaturgi
2. november inviterer vi til digitalt kurs for barnehageansatte. Samlingsstunden har en lang tradisjon og inngår i mange barnehagers hverdag, men den får lite eksplisitt fokus i rammeplanen. Kurset gir nyttige tips til hvordan du bygger opp og gjennomfører en god samlingsstund. Kursholder: Anne Eriksen, dosent i drama og teater ved UiT Norges arktiske universitet i Tromsø.

Podkast i klasserommet
4. november blir det kurs om podkast i klasserommet. Hvordan kan det å lage og bruke podkast skape motivasjon, mestring og muligheter i et inkluderende klasserom? Her får du verktøy til å komme i gang. Kursholder er Stine Brynildsen, høgskolelektor ved seksjon for IKT og læring på HiØ og tidligere norsk- og engelsklærer i videregående.
Les mer på www.udf.no/kurs

Huseier? Husk forsikring før skaden oppstår

Vår beste husforsikring har utvidet dekning for vannskader. Det kan komme godt med siden følgeskader av utett tak eller bad er en av de vanligste skadeårsakene i norske hus.

Utdanningsforbundets husforsikring ekstra har hussoppforsikring inkludert, som dekker skadedyr og råteskader. I tillegg inneholder den en unik kriminalitets- og konkursdekning, ved bedrageri eller konkurs hos innleid håndverkerfirma.

Les mer på udf.no

FØR SKADE: Velg riktig forsikring for huset.
FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

UTDANNINGS FORBUNDET

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

Reiseforsikring

Livsforsikring

Studentforsikring

Innboforsikring

Barneforsikring

Husforsikring

Grunnforsikring

70+ forsikring

Bilforsikring

Uføreforsikring

Person 3i1 forsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Er du huseier? Husk forsikring før skaden oppstår.
Vår beste husforsikring har utvidet dekning for vannskader. Det kan komme godt med siden følgeskader av utett tak eller bad er en av de vanligste skadeårsakene i norske hus. I tillegg har «Husforsikring ekstra» inkludert hussoppforsikring, som dekker skadedyr og råteskader, og en unik kriminalitets- og konkursdekning, ved bedrageri eller konkurs hos innleid håndverkerfirma.
Les mer om husforsikring på udf.no
UTDANNINGS FORBUNDET

KLIMANØYTRAL DISTRIBUSJON
Levert av Posten

NORGE P. P.
posten

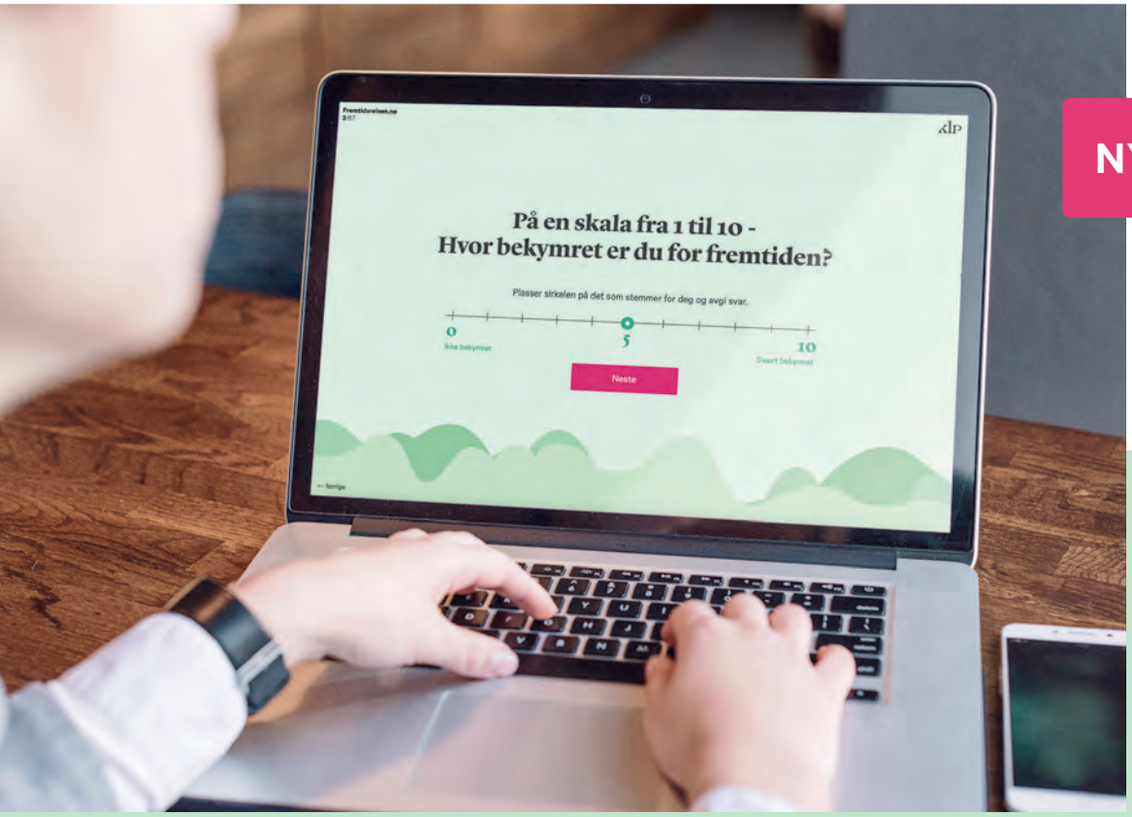

NY FORENKLET VERSJON

«Artig, morsomt. Spennende for vi som er engasjert i miljø og klima.»

ELEV, KJELLE VIDEREGÅENDE SKOLE

På en skala fra 1 til 10, hvor bekymret er du for fremtiden?

Miljø og klima bekymrer unge mer enn noen annen enkeltsak. KLPs Fremtidsreisen er et gratis interaktivt undervisningsopplegg laget for ungdomsskolen og videregående skole.

Elevene presenteres for fakta om klimaendringene og ulike fremtidsscenarier. Dette gir et grunnlag for en opplyst og reflektert debatt rundt klimautfordringene og hvordan egne valg påvirker klimaet og miljøet.

Opplegget er laget av KLP i samarbeid med NORCE, Bjerknessenteret for klimaforskning og Norsk Klimastiftelse.

Se mer på
klp.no/fremtidsreisen

KLP